

Het netwerk van beschermde gebieden op het Guyanaschild versterken

en de bijdrage ervan tot duurzame ontwikkeling waarbij lokale culturen, waarden en kenmerkende manieren van leven gerespecteerd worden

REGIONALE WORKSHOP over de Overdracht van Levend Cultureel Erfgoed in de Beschermde Gebieden van de Guyana's 14-16 mei 2019

Inhoudstafel

RENFORESAP in het kort	3
Doelstellingen.....	3
Voorziene Acties	3
Regionale Workshop over de Overdracht van Levend Cultureel Erfgoed in de Beschermd Gebieden van de Guyana's	5
Doelstelling	5
Resultaten	5
Dag Eén - 14 mei 2019.....	9
Lancering van de Workshop	9
Standpunten van de Landen	11
Het delen van ervaringen.....	15
Dag Twee – 15 mei 2019	19
De Opname van Traditionele Kennis in het Beleid, de Praktijk en de Besluitvorming.....	19
Paneldiscussie.....	24
Informatie Verzamelen & Levend Cultureel Erfgoed Beschermen	27
Groepsdiscussie	29
Dag Drie – 16 mei 2019	35
Paneldiscussie.....	36
Demonstratie over het maken van balata	38
Groepsdiscussie	39
Veldbezoek.....	44
Culturele Avond en Afsluitingsevenement	45
Bijlage	46
Evenementenprogramma.....	46
Wie is Wie	47
Lijst van Participanten.....	49

RENFORESAP in het kort

RENFORESAP werd officieel gelanceerd van 1 tot 3 oktober 2018 in Paramaribo, Suriname. Het project "Het Netwerk van Beschermde Gebieden op het Guyanaschild versterken en de bijdrage ervan tot duurzame ontwikkeling waarbij lokale culturen, waarden en kenmerkende manieren van leven gerespecteerd worden" is een transnationale benadering bij beheerders van beschermde gebieden in Frans-Guyana, Suriname en Guyana.

Het project garandeert het beheer van beschermde gebieden in de regio en wordt uitgevoerd door het Frans-Guyanees Amazonepark (Frans-Guyana); de Commissie voor Beschermde Gebieden (Guyana); het Ministerie van Planning, Land- en Bosbeheer (Suriname) en het Ministerie van Regionale Ontwikkeling (Suriname).

Doelstellingen

Het doel van het project is om het herstellingsvermogen van het bos en de middelen van bestaan van de lokale bevolkingen te versterken vanwege de toenemende invloed van global change (veranderingen op de schaal van de planeet in het Aardesysteem) op de ecosystemen van het Guyanaschild. De globale doelstelling ervan is om de capaciteit te versterken van het beheer van beschermde of natuurbehoudgebieden om zodoende de gemeenschappelijke uitdagingen waarmee zij geconfronteerd worden, aan te kunnen. De specifieke doelstellingen zijn de om de dialoog te versterken tussen beheerders en teams van beschermde gebieden en om te profiteren van de beste ervaringen.

renfo resap
STRENGTHENING THE NETWORK OF PROTECTED AREAS IN THE GUIANA

STRENGTHENING THE NETWORK OF PROTECTED AREAS IN THE GUIANA SHIELD AND THEIR CONTRIBUTIONS TO SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN RESPECT OF LOCAL CULTURES, VALUES AND LIFESTYLES

RENFORCER LE RÉSEAU DES AIRES PROTÉGÉES DU PLATEAU DES GUYANES ET LEURS CONTRIBUTIONS À UN DÉVELOPPEMENT LOCAL DURABLE ET RESPECTUEUX DES CULTURES ET MODES DE VIE EN SITE AMAZONIEN ISOLÉ

HET VERSTERKEN VAN HET NET VAN BESCHERMDE GEBIEDEN VAN HET GUYANASCHILD EN HUN BIJDAGEN AAN DUURZAME LOKALE ONTWIKKELING WAARBIJ DE CULTUREN EN DE LEEFWIJZEN IN GEÏSOLEERDE PLAATSEN IN HET AMAZONEGEBIED, GERESPECTEERD WORDEN

FORTALECIMENTO DA REDE EM PROL DAS ÁREAS PROTEGIDAS NOS PAÍSES DO ESCUDO DAS GUYANAS E AS RESPECTIVAS CONTRIBUIÇÕES PARA O DESENVOLVIMENTO SUSTENTÁVEL NO TOCANTE ÀS CULTURAS LOCAIS, AOS VALORES E ESTILOS DE VIDA EM ÁREAS AMAZÔNICAS ISOLADAS

PARTNERS

FUNDERS

Voorziene Acties

De specifieke acties om deze doelstellingen te bereiken, zijn de organisatie van drie (3) regionale workshops die de beheerders van beschermde gebieden samenbrengen en de productie van vier (4) thematische participatie-overzichten over hoe lokale ontwikkeling in geïsoleerde gebieden het best ondersteund kan worden, met betrekking tot de ontwikkeling van ecotoerisme, de participatiewetenschap voor het duurzaam beheer van natuurlijke hulpbronnen in het Amazone-milieu,

bestuursstrategieën tegen de dreigingen van illegale goudwinning en de overdracht van traditionele kennis en cultureel erfgoed.

Het project zal drie jaren lopen (2018-2020), de voorbereidende fase niet meegerekend, en zal de verschillende beheerders van beschermde gebieden in de regio bijeenbrengen evenals internationale organisaties voor natuurbehoud die in de regio werken (zoals, maar niet beperkt tot, Conservation International, WWF Guianas, Frankfurt Zoological Society FZS...) en een internationale organisatie die werkt aan de verbetering van de middelen van bestaan van inheemse volkeren gekoppeld aan natuurbehoud (Amazon Conservation Team – ACT). De uitvoering zal afwisselend vanuit Cayenne, Paramaribo en Georgetown gecoördineerd worden en de Projectmanager zal zijn standplaats in de drie verschillende landen hebben. De werktal zal het Engels zijn en de voornaamste algemene documenten zullen beschikbaar zijn in vier talen (Portugees, Nederlands, Engels en Frans).

De verwachte resultaten van het project omvatten: Een betere zichtbaarheid op wereldniveau van kwesties betreffende het behoud van de biodiversiteit op het Guyanaschild, een sterker wordende bijdrage van beschermde gebieden tot lokale en duurzame ontwikkeling en tot het behoud van de biodiversiteit, een betere gedachtewisseling over de uitdagingen en oplossingen voor de problemen waarmee de Indiaanse en Marron gemeenschappen in de regio geconfronteerd worden, en een verbeterde dialoog tussen de landen op het Guyanaschild aangaande de middellange en langetermijnkwesties inzake natuurbehoud en eco-ontwikkeling van de ecosystemen van het Guyanaschild in het wijder Amazonebekken.

Zijne Excellentie Antoine Joly, Zijne Excellentie Charles Sydney Allicock en Mr. Hesdy Esajas die de partnerschapsovereenkomsten aan elkaar overhandigen

Regionale Workshop over de Overdracht van Levend Cultureel Erfgoed in de Beschermde Gebieden van de Guyana's

De eerste van drie regionale workshops die voorgesteld werd voor het halen van de projectdoelstellingen, werd gehouden van 14 tot en met 16 mei 2019 in Lethem, Guyana over het thema 'Overdracht van levend cultureel erfgoed in de beschermde gebieden van de Guyana's'.

Levend cultureel erfgoed, zoals gedefinieerd door de UNESCO¹, "omvat tradities of levende expressies die wij geërfd hebben van onze voorouders en die wij doorgegeven hebben aan onze afstammelingen, zoals mondelinge tradities, dramatische kunst, sociale praktijken, rituelen, feestelijke gebeurtenissen, kennis van en praktijken met betrekking tot natuur en het universum of de kennis en vaardigheden om traditionele nijverheidsproducten te produceren". Terwijl levend cultureel erfgoed een wijde reeks van tradities dekt, zijn de voornaamste focusgebieden voor RENFORESAP zang, dans, taal en kunst.

Doelstelling

Het doel van de workshop was om manieren te identificeren voor de verbetering van het beheer van beschermde gebieden door middel van het delen van de beste praktijken en ervaringen onder de stakeholders en gemeenschappen over hoe het beste de overdracht van dit rijk erfgoed tussen generaties aan te moedigen en te vergemakkelijken. Meer dan vijftig (50) vertegenwoordigers/beheerders van beschermde gebieden en deskundigen in het themagebied van Guyana, Suriname en Frans-Guyana namen deel aan discussies waarbij de inspanningen, successen en uitdagingen in hun afzonderlijke landen benadrukt werden en hoe deze geïntegreerd kunnen worden in het beheer van beschermde gebieden.

Resultaten

De voornaamste discussies gingen over de opname van traditionele kennis in het beleid, de praktijken en de besluitvorming; de betrokkenheid van de gemeenschap; toegang en het verdelen van de voordelen; het verzamelen van informatie en het beschermen van bestaand cultureel erfgoed; en het behoud en bevorderen van de taal. De deelnemers benadrukten het belang van de noodzaak van wetgeving waarbij gemeenschappen het middelpunt moeten zijn van alle acties en besluitvormingsprocessen en de noodzaak om nu te handelen.

Door middel van een serie presentaties, paneldiscussies en werksessies, identificeerden de deelnemers de mogelijkheden voor samenwerking tussen de drie landen en gaven kortetermijn- en langetermijnaanbevelingen voor de ontwikkeling van een actieplan voor de overdracht van bestaand cultureel erfgoed bij het beheer van beschermde gebieden doorheen de Guyana's.

¹ UNESCO. (2011). Wat is Ontastbaar Cultureel Erfgoed? Terugggevonden op <https://ich.unesco.org/en/what-is-intangible-heritage-00003>

De voornaamste resultaten van elke werksessie waren de volgende:

Opname Van Traditionele Kennis In Het Beleid, De Praktijken En Besluitvorming

Bestaande hiaten en uitdagingen werden geïdentificeerd in het beleid van de drie landen. Bijvoorbeeld, gebrek aan erkenning van de rechten van de gemeenschappen in de grondwet voor Frans-Guyana, de moeilijkheid om sommige wetten te bekrachtigen ten gunste van de rechten van gemeenschappen in Suriname en het gebrek aan bepaalde aspecten die lokale gemeenschappen beschermd willen zien in Guyana. Er zijn mogelijkheden voor organisaties en gemeenschappen om formeel samen te werken. De groepsessie resulteerde in aanbevelingen om een conceptactieplan op te stellen tegen het einde van 2019, met acties die eerst geïdentificeerd moeten worden op landenniveau en dan in het jaar 2021 uitgevoerd moeten worden. De bevindingen zouden gepresenteerd kunnen worden bij het Internationaal Congres voor de Biodiversiteit van het Guyanaschild in 2021 in Cayenne.

Betrokkenheid Van De Gemeenschap Bij Het Beheer Van Beschermd Gebieden

De gemeenschappelijke uitdaging die in al de drie landen geïdentificeerd werd, is het gebrek aan betrokkenheid. Er werd benadrukt dat communicatiemateriaal en -tools beschikbaar zouden moeten zijn in de moedertalen om meer effect te kunnen hebben. De toegang tot sommige gemeenschappen is ook een uitdaging voor de 3 landen en soms kunnen er conflicten ontstaan over gronden tussen gemeenschappen en autoriteiten aangezien de ene partij belang heeft bij het gebruik van de gronden en de andere partij bij het instellen van een beschermd gebied. De deelnemers waren het erover eens dat er meer gelegenheden moesten zijn om ervaringen te delen via workshops en meetings, meer trainingen en het netwerken voor capaciteitsopbouw en om te helpen doeltreffendere besprekingen te voeren en betrokkenheid van de gemeenschap.

Toegang En De Verdeling Van De Voordelen Bij Het Beheer Van Beschermd Gebieden

Het was moeilijk om gemeenschappelijke uitdagingen te vinden in al de drie landen aangezien elk land in een verschillend stadium is voor wat betreft toegang en de verdeling van de voordelen, en de uitvoering van het Nagoya Protocol. Bijvoorbeeld, er is geen wettelijk kader in Suriname voor gemeenschapsbetrokkenheid en geen erkenning van de rechten van inheemse volkeren en in stamverband levende volkeren, bijgevolg zijn besprekingen niet doeltreffend. Voor wat betreft Guyana, wordt de Toegang en de Verdeling van de Voordelen (Access Benefit Sharing – ABS) uitgevoerd door middel van de uitreiking van een vergunning van het Agentschap voor Milieubescherming (Environment Protection Agency – EPA). Indien het onderzoek gedaan wordt in Beschermd Gebieden of binnen inheemse dorpen, dan moet de vergunning verkregen worden bij de Commissie voor Beschermd Gebieden (Protected Areas Commission) en het dorpshoofd. In Frans-Guyana, voorafgaand aan het maken van de nieuwe wet over biodiversiteit in 2016, was het enige wettelijk kader in het territorium van het nationaal park. De belangrijkste geïdentificeerde hiaten waren dat traditionele kennis niet opgenomen is in huidige wettelijke kaders en het gebrek aan communicatie tussen de bevoegde autoriteiten en de gemeenschappen. Er werd voorgesteld dat de landen meer zouden samenwerken om ervaringen te delen zodat zij van elkaar kunnen leren over dit vraagstuk. Dit kan gedaan worden door middel van uitwisselingsprogramma's tussen gemeenschappen op nationaal en grensoverschrijdend vlak.

Hoe Informatie Te Verzamelen En Levend Cultureel Erfgoed Te Beschermen

De uitdagingen en de hiaten die de groep identificeerde zijn de taalbarrière, aangezien degene die informatie verzamelt, de taal van de gemeenschap moet kunnen spreken zodat accurate informatie verzameld kan worden, het educatief materiaal in Frans-Guyana aangezien in het curriculum het onderwijzen van traditionele praktijken en cultuur niet is opgenomen, het niet erkennen van degenen die kennis bewaren zoals sjamanen en ouderen, en de snelle verandering in de technologie die gebruikt wordt om de verzamelde gegevens te beschermen en te archiveren. De belangrijkste gelegenheden die geïdentificeerd werden voor samenwerking, zijn interculturele uitwisseling tussen gemeenschappen op lokaal en internationaal vlak en de validatie van gemeenschappelijke rituelen en praktijken door de UNESCO. Er werd ook een aanbeveling gedaan om een instituut voor "volksfilosofie" in elk land te creëren dat niet-academische kwalificaties zoals traditionele kennis en praktische vaardigheid (knowhow) moet valideren.

De Opname Van Inheemse Talen In Het Beleid En Praktijken

De gemeenschappelijke uitdagingen in al de Guyana's zijn de afwezigheid van een strategie om de talen levend te houden, het gebrek aan wettelijke erkenning van inheemse talen als officiële talen en het niet erkennen van de waarde van inheemse talen door de gemeenschappen zelf. Er werden kansen geïdentificeerd om samen te werken. Bijvoorbeeld, het delen van methodologieën om talen te promoten en weer te doen opleven door middel van nieuwe programma's, het geven van gelegenheid aan leraren of ouderen om de talen te onderwijzen op alle niveaus op scholen en het opnemen van een bepaling in het onderwijsbeleid voor scholen in inheemse gemeenschappen om hun taal en cultuur te kunnen onderwijzen. De aanbevelingen werden gedaan om in de Guyana's een strategie te hebben voor het behoud en de bescherming van talen, om te werken met onderzoeken die reeds betrekking hebben op deze problematiek, om een mediastrategie te ontwikkelen om te helpen met het promoten van inheemse talen, om rehabilitatie te verhogen in gemeenschappen waar onderzoeksprogramma's die te maken hebben met cultureel erfgoed, uitgevoerd worden.

Hoe Moeten De Inheemse Talen Opgenomen Worden In Het Schoolcurriculum Van Het Formeel Onderwijs?

Traditionele talen zijn niet opgenomen in het schoolcurriculum in Guyana en Suriname. Recentelijk werd in Frans-Guyana, voor kinderen van 3 tot 11 jaar oud, een aantal assistenten voor de moedertaal geïntroduceerd, zelfs als de voertaal waarin onderwezen wordt nog altijd het Frans is. De uitdagingen die geïdentificeerd werden, zijn de angst voor het niet geaccepteerd worden door anderen, het feit dat overheden inheemse talen niet waarderen en de beperkte middelen die beschikbaar zijn om materiaal in vele talen te produceren en om onderwijzers te trainen om deze materialen op een doeltreffende manier te gebruiken. De kansen en aanbevelingen waarover men gesproken had, waren om meer workshops te organiseren voor verschillende stakeholders in de landen en om uitwisselingsprogramma's tussen landen te hebben, zoals met Frans-Guyana en Brazilië om te leren van hun ervaringen over hoe traditionele talen op te nemen in het schoolcurriculum. Er werd ook aanbevolen om de deelname van de overheden in deze programma's aan te moedigen en om het delen van informatie en lesmateriaal te delen via online platforms.

Strategieën Voor Het Netwerken En Voor Uitwisseling In De Guyana's

De volgende belangrijkste strategieën werden naar voren gebracht:

- Gemeenschappen raadplegen en bezig zijn met hen om te identificeren wat zij vinden dat de beste manieren zijn om hun kennis en talen te delen en welke stappen zij zouden aanbevelen om de kwestie van het verloren gaan van de talen aan te pakken.
- Banden tussen universiteiten in de Guyana's ontwikkelen en versterken doorheen de themagebieden van het project.
- Wetgeving, handvesten en andere raamwerken identificeren waarvoor alle drie landen getekend hebben en strategieën ontwikkelen voor de naleving ervan.
- Een jaarkalender samenstellen van evenementen om te netwerken en voor uitwisseling doorheen de Guyana's.
- Een jaarlijks kunst- en nijverheidsfestival organiseren in de drie Guyana's of de andere landen laten participeren in het jaarlijks festival dat gehouden wordt in Frans-Guyana om de verschillende culturen te tonen.
- Communicatiekanalen instellen voor het delen van informatie en maandelijkse updates via e-mail, nieuwsbrieven en sociale media.
- Uitwisseling aanmoedigen op gemeenschapsniveau tussen jongeren en dorpsoudsten.
- Schooluitwisselingsprogramma's organiseren tussen de drie landen om interesse op te wekken bij jongeren voor hun cultuur en om de kloof tussen generaties te dichten.

De groep benadrukte dat bij het ontwikkelen van deze strategieën wij moeten garanderen dat de focus niet alleen op de taal geplaatst wordt, maar ook op traditionele kennis, kunst, nijverheid, medicijnen, cultuur, muziek en andere aspecten van levend cultureel erfgoed.

Het hoogtepunt van de driedaagse workshop was een veldtrip naar Nappi Village (dorp) en de Manari Ranch en een avond van interculturele uitwisseling tussen de participanten.

Deelnemers aan de Workshop

Dag Eén - 14 mei 2019

Op de eerste dag werd de workshop geopend en daarna volgden twee sets presentaties van elk land.

Lancering van de Workshop

De workshop begon met de welkomsttoespraak van **Mevr. Odacy Davis**, Plaatsvervangend Hoofd van de Commissie voor Beschermd Gebieden. Mevr. Davis moedigde degenen aan die in afwachting waren om volledig te participeren in de dagen die zouden volgen en om ervaringen te delen als een manier om voort te borduren op het werk dat in de Guyana's gedaan wordt.

Het openingsgebed werd toen gedaan in Wapishaans (Wapishan) door **Mevr. Vercida Gomes**, een boswachter van het Beschermd Gebied Kanuku Mountains (Kanuka Gebergte).

Hierna werd er één minuut stilte in acht genomen ter ere van Mr. Fred Allicock, meer bekend als Oom Fred, een verdediger van het Beheer van Beschermd Gebieden in Guyana die pas overleden was. Mr. Allicock was één van de personen die verantwoordelijk was voor de instelling van het Beschermd Gebied Iwokrama en hij leidde de bouw van de eerste set gebouwen bij de Iwokrama Rivierherberg. Hij was de eerste manager van het veldstation en had een schat aan kennis van de inheemsen, wat hielp bij vele bestuursbeslissingen in het Beschermd Gebied Iwokrama.

Er werden toen speciale opmerkingen gedaan door elk van de landenvertegenwoordigers. **Mevr. Denise Fraser**, Hoofd van de Commissie Beschermd Gebieden (Protected Areas Commission) (Guyana), benadrukte het belang van het Guyanaschild als één van 's werelds oudste geologische formaties, door de aandacht te vestigen op essentiële kenmerken zoals het feit dat het Guyanaschild één van de grootste plekken in de wereld is waar het oerwoud ongerept is en 20% van al het zoetwater in de wereld bevat alsmede een zuiver koolstofreservoir. Zij bracht de belangrijkheid onder de aandacht, van het instellen van beschermde gebieden in de regio van het Guyanaschild om zijn natuurlijk erfgoed, biologische biodiversiteit en ecosysteemdiensten te beschermen en in stand te houden. Zij vermeldde verder de link tussen de inheemse en lokale gemeenschappen en de beschermde gebieden door aan te geven dat traditionele kennis en praktijken niet alleen een waardevolle bijdrage leveren aan het behoud van de biodiversiteit, het duurzaam gebruik van ecosystemen en bijgevolg het beheer van beschermde gebieden, maar dat het beheer van beschermde gebieden helpt om een cruciale rol te spelen bij het behoud van traditionele kennis en cultureel erfgoed.

Mr. Johan Roozer, Beleidsadviseur van het Ministerie van Onderwijs, Wetenschappen en Cultuur (Suriname), sprak ook over de belangrijkheid van de natuurlijke en culturele diversiteit van het Guyanaschild, niet alleen voor de landen in de regio maar ook voor de wereld. Hij benadrukte de noodzaak om met personen samen te werken die in de beschermde gebieden wonen en hoopte dat het netwerk tussen de landen sterker zal worden naarmate wij van elkaars ervaringen leren.

Mr. Claude SUZANON, Directeur van het Frans-Guyanees Amazonepark, vermeldde het nut van de beschermde gebieden met het oog op klimaatverandering en de biodiversiteit, door op te merken dat 60% van het Guyanschild beschermd is. Mr. Suzanon sprak ook over de beschermde gebieden in Frans-Guyana en benadrukte dat bijna 50% van het land uit beschermde gebieden bestaat en dat het Nationaal Park zich uitstrekt over 34.000 vierkante kilometers. Hij wees op de belangrijkheid van cultuur en erfgoed als identiteitsvormen binnen gemeenschappen en legde de nadruk op kwesties zoals beïnvloeding door andere culturen en modernisatie die het behoud ervan bedreigen.

Overzicht van het RENFORESAP project

Mr. Arnaud ANSELIN, Adjunct-Directeur van het Frans-Guyanees Amazonepark herinnerde in zijn presentatie aan de doelstellingen en het actieplan van het project door aan te geven dat het project zich concentreert op hoe beschermde gebieden een nuttig instrument kunnen zijn voor duurzame ontwikkeling in gemeenschappen door te voort te borduren op de samenwerkingsgeschiedenis die reeds bestaat tussen de landen. Volgens Mr. Anselin, wordt de volgende workshop in november in Suriname gehouden over '*de ontwikkeling van het ecotoerisme*', terwijl de derde workshop gehouden wordt in de eerste zes maanden van het volgend jaar (2020) in Frans-Guyana, over '*strategieën voor het onder controle houden van de dreigingen van illegale goudwinning*'.

De deelnemers stelden zich toen beurtelings voor door hun naam te noemen, aan te geven wat zij doen en wat zij leuk vinden. Dit verschaftte een gelegenheid voor dialoog en het netwerken, aangezien de deelnemers verschillende organisaties uit de drie landen vertegenwoordigden.

Na de afzonderlijke introducties volgde er een inheems lied dat gezongen werd door **Mr. Michael Williams**, Speciaal Adviseur van het Bestuurslichaam voor de Ontwikkeling van het Noordelijk District Rupununi (North Rupununi District Development Board - NRDDDB) en van de Dorpsraad van Annai, wat de lancering van het project tot een einde bracht.

Leden van de Hoofdtafel. Voorste gelederen: Mr. Arnaud Anselin

Standpunten van de Landen

In de eerste sessie van de workshop die geleid werd door Mr. Arnaud ANSELIN, waren er presentaties van vertegenwoordigers die een algemeen overzicht gaven van beschermde gebieden en het beheer ervan in elk land. In de presentaties werd er ook gesproken over hoe de overdracht van levend cultureel erfgoed geïntegreerd wordt in of gebruikt wordt bij het beheer van beschermde gebieden in elk land; over enkele successen, uitdagingen of dreigingen bij het integreren van levend cultureel erfgoed in het beheer van beschermde gebieden in elk land; en over enkele gelegenheden voor samenwerking met andere landen in de Guyana's.

Ms. Odacy Davis hield namens de Guyanese Delegatie een presentatie. Zij vatte de geschiedenis van Guyana en de beschermde gebieden samen en sprak erover hoe het beheer van de beschermde gebieden geëvolueerd was over de jaren heen en hoe meer gemeenschappen participeren hierbij en opgenomen zijn; zij haalde de instelling van Iwokrama aan als keerpunt.

Mevr. Marianne PALISSE en **Mevr. Céline FRÉMAUX** presenteerden namens Frans-Guyana. Zij vertelden het verhaal van de evolutie van de cultuur; van eenvoudigweg het verwijzen naar 'een landgebied waar voedsel verbouwd wordt' naar het verwijzen naar 'het ontwikkelen van iemands denken en gedachten' en zij spraken over de vorming van beschermde gebieden in Frankrijk, voor de introductie ervan in Frans-Guyana.

De laatste presentatie in deze sessie werd gedaan door vertegenwoordigers van het Ministerie van Ruimtelijke Planning, Land- & Bosbeheer: **Mevr. Damilla Williams** en **Mr. Romeo Ramjiawan** namens de Surinaamse Delegatie. Zij beschreven het soort beschermde gebieden in Suriname, welke variëren van natuurreservaten en natuurparken tot beheersgebieden die op meerdere wijzen gebruikt kunnen worden, speciale beschermde bossen, en zij schetsten het wettelijk kader dat het beheer ervan ondersteunt.

Terwijl het beheer van beschermde gebieden startte met de geringe of niet-opname van mensen en cultuur, hebben alle drie landen op succesvolle wijze stappen ondernomen om dit te veranderen en zij hebben verschillende strategieën gehanteerd om gemeenschappen op te nemen in het beheer van beschermde gebieden over de jaren heen.

DE GESCHIEDENIS VAN GUYANA & BESCHERMDE GEBIEDEN

Beschermde gebieden in Guyana werden geïntroduceerd toen er geen formeel beheerssysteem was. Het eerste beschermd gebied dat ingesteld werd in Guyana was het Kaieteur Nationaal Park (Kaieteur National Park - KNP) welke uitgeroepen werd als beschermd gebied in 1929 zonder dat er een beheersplan uitgegeven was en er was weinig of geen raadpleging van inheemse gemeenschappen in en rondom het beschermd gebied.

In 1992 werd het Iwokrama beschermd gebied geïnstalleerd wat de wijze waarop beschermde gebieden beheerd werden in Guyana veranderde. Iwokrama stelde prioriteiten vast voor de betrokkenheid van de gemeenschap en de geïntegreerd traditionele manier van leven bij het beheer ervan. Ouderen, ouders en jeugdigen werden opgenomen in de beheersactiviteiten bij Iwokrama door middel van clubs ten behoeve van dieren in het wild en de Makushi Onderzoeksunit, welke de overdracht en het behoud van de traditionele manier van leven, kunst en taal toelieten. De North

Rupununi District Development Board (NRDDB) werd toen opgericht door vertegenwoordigers van inheemse dorpen in en rondom Iwokrama toe te laten om een actieve rol te spelen bij het besluitvormingsproces voor het beheer van het beschermd gebied.

Er werd geleerd van de successen van Iwokrama en gemeenschappen werden toen actief betrokken bij en geraadpleegd tijdens de instelling van de Beschermd Gebieden van het Kanuku Gebergte en de Shell Beach (Schelpstrand) van 2005 tot 2011.

In 2011 werd de Wet inzake Beschermd Gebieden aangenomen en dit leidde tot de instelling van een Nationaal Systeem voor Beschermd Gebieden en de Commissie voor Beschermd Gebieden die de verantwoordelijkheid hebben het systeem voor beschermd gebieden in te stellen, te beheren, te handhaven, te promoten en uit te breiden in Guyana. De bescherming en het behoud van natuurlijk erfgoed en de deelname van de overheid zijn voornamelijk bepalend in de Wet inzake Beschermd Gebieden die de opname van lokale gemeenschappen faciliteert. De Wet staat ook toe dat inheemse gronden die eigendom zijn, beschermd gebieden worden, bijvoorbeeld het Kanashen Indiaans Beschermd Gebied, en het beschermt het recht van inheemse volkeren om de hulpbronnen binnen de beschermd gebieden te blijven gebruiken en om hun traditionele manier van leven te blijven praktiseren.

Momenteel hebben alle beschermd gebieden in Guyana afzonderlijke beheersplannen welke ontwikkeld werden door de gemeenschappen te raadplegen en zij omvatten het bevorderen van traditionele kennis en het beheer van het gebied. Andere successen omvatten de rekrutering en training van gemeenschapsmensen om boswachters te worden, het in kaart brengen van het traditioneel gebruik van hulpbronnen in de beschermd gebieden, het garanderen dat consultatie- en lesmaterialen verschaft worden in inheemse talen en de ondersteuning van traditionele middelen van bestaan door het creëren van markten voor balata-nijverheid.

De uitdagingen waarmee men geconfronteerd werd, waren het beschikkingsrecht op gronden en kwesties inzake conflicten over gronden, het gebreken van nationaal beleid voor advies over hoe inheemse kennis te behandelen en te gebruiken bij onderzoek, het ontbreken van technische capaciteit en knowhow, het niet betrekken van jonge mensen bij traditionele activiteiten en het gebrek aan financiële middelen.

NATUUR-CULTUUR: EEN GESCHIEDENIS VAN TEGENSTAND

Toen het eerste nationaal park en natuurreserveaat opgericht werd in Frankrijk in de jaren 60, werden slechts onbewoonde, maagdelijke stukken grond geselecteerd met het doel om de natuurlijke schoonheid ervan te bewaren. Er was geen opname van mensen en cultuur aangezien natuur en cultuur beschouwd werden als twee tegenover begrippen. Dit veranderde echter toen er vragen gesteld werden over hoe hulpbronnen te behouden met traditionele middelen binnen natuurreservaten. Natuurparken in de regio werden opgericht aan het eind van de jaren 60, wat verschilde met nationale parken en reservaten in de zin dat gemeenschappen erin opgenomen waren en dat er rekening gehouden werd met lokale ontwikkeling en het behoud van zowel cultuur als biodiversiteit. Alle natuurparken in de regio hebben een handvest dat dient als een contract tussen de gemeenschappen in het territorium en de autoriteit die verantwoordelijk is voor het beschermd gebied en die identificeert welke activiteiten toegestaan zijn en hoe zij uitgevoerd moeten worden in het natuurpark.

In de jaren 90 werden beschermde gebieden (natuurreservaten) geïntroduceerd in Frans-Guyana. Er waren vele eerdere pogingen om het Frans-Guyanees Amazonepark op te richten, maar gemeenschappen verzetten zich tegen dat idee. In 2006 werd de wet bijgewerkt om de structuur van nationale parken te veranderen. De nieuwe wet liet de nationale parken toe om een kerngebied te hebben voor het behoud van de biodiversiteit samen met een bufferzone waarin gemeenschappen aanwezig waren en het liet toe de hulpbronnen te gebruiken overeenkomstig een handvest dat gelijksoortig was aan dat van regionale natuurparken. Na deze wetsverandering werd het Frans-Guyanees Amazonepark succesvol ingesteld in 2007.

In het handvest van het Frans-Guyanees Amazonepark zijn er specifieke acties om te garanderen dat levend cultureel erfgoed opgenomen wordt in het beheer ervan, zoals gemakkelijke toegang tot hulpbronnen, toegang tot archieven, bescherming van traditionele kennis en knowhow, het sensibiliseren aangaande de noodzaak van overdracht, de creatie van tools voor culturele bemiddeling en verspreiding en de dialoog tussen stakeholders.

Enkele van de uitdagingen waarmee men geconfronteerd wordt bij het beheer van beschermde gebieden in Frans-Guyana, zijn beperkte toegang tot hulpbronnen, het gebruik van de gronden en de toegang tot hulpbronnen in het woud. Deze toegang wordt gewoonlijk bepaald door de overheid door middel van een aparte wet en is buiten de zeggenschap van beheerders van beschermde gebieden. Slechte communicatie tussen gemeenschappen en autoriteiten over welke activiteiten wel of niet uitgevoerd kunnen worden in deze gebieden resulteert ook in conflicten. Naarmate men verder gaat, is het belangrijk om rekening te houden met de evolutie van de behoeften van de mensen en met de dynamiek van lokale bevolkingen. Nieuwe generaties zullen andere behoeften hebben en er zullen uitdagingen optreden aangaande hoe die behoeften opgenomen worden bij het beheer van beschermde gebieden.

BESCHERMDE GEBIEDEN IN SURINAME

Suriname is één van de groenste landen in the wereld en heeft een totaal aantal van zestien (16) beschermde gebieden die ongeveer 2,1 miljoen hectaren grond omvatten en die 13% van het totale binnenland van het land vormen. Deze beschermde gebieden werden vanaf de jaren 70 ingesteld om niet alleen belangrijke ecosystemen, ecosysteemdiensten en de woonplaats van diersoorten te beschermen, maar ook om cultuur, natuurlijke monumenten en landschappen te behouden.

In Suriname, zijn er vijf soorten beschermde gebieden, namelijk natuurreservaten, natuurparken, beheerde gebieden die op meerdere wijzen gebruikt kunnen worden, speciaal beschermd bos en gemeenschapsbos. Van de zestien beschermde gebieden, zijn elf natuurreservaten, vier zijn beheerde gebieden die op verschillende wijzen gebruikt kunnen worden en slechts eentje is geclassificeerd als natuurpark. Er wonen geen inheemse gemeenschappen of in stam verband levende gemeenschappen in de natuurreservaten in Suriname, maar verscheidene gemeenschappen worden aangetroffen rondom de natuurreservaten en zij gebruiken de hulpbronnen uit de reservaten als hun middelen van bestaan. Aan de andere kant zijn gemeenschappen toegestaan in beheerde gebieden die op meerdere manieren gebruikt kunnen worden aangezien er geen strenge bescherming is en economische activiteiten zijn toegestaan. In het geval van de gemeenschapsbossen, behoort het bos toe aan lokale gemeenschappen en zij mogen bosbouwactiviteiten uitvoeren en moeten daarbij de overheid raadplegen.

Er is een sterk wettelijk kader dat natuurbehoud in Suriname ondersteunt. De ontwikkeling en uitbreiding van natuurlijke omgevingen voor het behoud van de ecologische balans is vermeld in de grondwet. Daarnaast zijn er vier wetten (Landbouwwet, Jachtwet, Wet inzake Zeevisserij, Wet inzake de Toewijzing van Overheidsgronden), twee wetten (Wet inzake Natuurbehoud, Bosbouwwet), drie conventies (CBD [Conventie over de Biologische Diversiteit], RAMSAR [Conventie over moeraslanden], CITES [Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora – Conventie inzake de Handel in Bedreigde Diersoorten in Wilde Fauna en Flora]) en Ministeriële Decreten die pogingen tot behoud in het land begeleiden.

In verscheidene nationale wetten worden de rechten van inheemse gemeenschappen en in stamverband levende gemeenschappen gerespecteerd; bijvoorbeeld, de Wet inzake Natuurbehoud geeft aan inheemse gemeenschappen en in stamverband levende gemeenschappen het recht om op duurzame en traditionele wijze gebruik te maken van natuurlijke hulpbronnen in beschermde gebieden. Suriname is partij bij de CBD en dit vereist ook dat Suriname voldoet aan FPIC (Free, Prior and Informed Consent – Vrijwillige, Voorafgaande en Weloverwogen Toestemming) –voorwaarden voor het delen van de voordelen van de conventie door te garanderen dat gemeenschappen betrokken zijn bij het beheer van beschermde gebieden.

Uitdagingen waarmee men geconfronteerd wordt bij het beheer van beschermde gebieden zijn van financiële aard en er is gebrek aan mankracht om de beschermde gebieden te controleren; het opeisen van grondenrechten door inheemse en marrongemeenschappen; legale en illegale economische activiteiten en mijnbouw. De meeste beschermde gebieden in Suriname liggen in afgelegen gebieden en hebben te maken met dreigingen van kleinschalige, illegale activiteiten, zoals goudwinning en andere potentiële niet-duurzame activiteiten die resulteren in de degradatie van grond- en waterhulpbronnen waarvan lokale gemeenschappen zwaar afhankelijk zijn.

Mevr. Odacy Davis die een presentatie namens Guyana hield

Het delen van ervaringen

De tweede sessie werd geleid door Mevr. Odacy Davis. Elk land presenteerde specifieke initiatieven of projecten die de overdracht aantoonde van levend cultureel erfgoed in of te maken hebbend met een beschermd gebied.

Mr. Romeo Ramjiawan en **Ms. Katia Delvoye** legden de nadruk op twee projecten die in Suriname waren, over het behoud van pottenbakkerij en mondelinge verhalen in inheemse gemeenschappen. Het eerste project over het behoud van pottenbakkerij was niet succesvol maar werd geïdentificeerd als een leervoorbeeld voor toekomstige projecten.

KARI' NA POTTENBAKKERIJ

In 2004, na plannen om toerisme te ontwikkelen in het Boven-Coesewijne natuureservaat, besloot een Kari 'Na gemeenschap die niet ver van de grens met het beschermd gebied ligt, een pottenbakkerijproject te starten om de kunst in de gemeenschap weer te doen herleven. De ouderen verzamelden de grondstoffen (klei) en de jeugd werden getraind om verschillende ontwerpen te maken. De grondstoffen waren echter niet beschikbaar in het dorp en moesten getransporteerd worden uit andere dorpen, zoals Onverwacht, die ver verwijderd zijn van de Kari' Na gemeenschap. Er waren verschillende moeilijkheden bij het transporteren van de grondstoffen en uiteindelijk mislukte het project. Sommige van de gebakken potten worden tentoongesteld op scholen in de gemeenschap.

Eén van de meer succesvolle verhalen uit Suriname betrof het gebruik van de technologie in wat eens een zeer afgelegen gemeenschap was. Volgens Mevr. Delvoye, had de bouw van een nieuwe weg die de Surinamerivier en de Saramaccarivier verbond, het afgelegen Matawai-territorium ontsloten en nieuwe kansen en nieuwe dreigingen met zich meegebracht ongeveer twee jaar geleden. Een project dat begon al seen initiatief voor het in kaart brengen, evolueerde in veel meer naarmate oude verhalen gehoord werden.

DE MONDELINGE VERHALEN VAN DE MATAWAI

Tijdens een oefening om grondgebruik in kaart te brengen en om referentiegegevens te verzamelen te verzamelen in het pas ontsloten Matawai-territorium, kwamen vele Matawai-verhalen van tot 300 jaar geleden naar boven. Bij een poging om deze verhalen te documenteren en te behouden, werden jongeren in de dorpen getraind om interviews af te nemen en om audiovisuele materialen te gebruiken om deze verhalen van de ouderen op te nemen.

Er werden 35 ouderen geïnterviewd die 17 uren aan audiovisuele stukken film produceerden. 300 mondelinge verhalen werden opgenomen voor 150 belangrijke plaatsen en 700 plaatsnamen werden in kaart gebracht langs de 350 kilometers van de Saramaccarivier. De eerste uitgebreide Matawai-grondenkaart van de voorouders werd gemaakt en gekoppeld aan de opnames waarbij er een nieuwe open-bron-applicatie genaamd Terrastories gebruikt werd.

Terrastories is een interactieve geostorytelling-applicatie die gebruikt kan worden zonder een Internetverbinding. The server met alle informatie is gehuisvest in de Matawai-gemeenschap en zij regelen wie toegang kan hebben tot de gegevens.

Mr. **Jérémie MATA** en Mr. **Touine KWATA** hielden een presentatie namens Frans-Guyana. Zij identificeerden verschillende projecten waarvan sommige momenteel nog uitgevoerd worden, en waarvan vele uitgevoerd worden op scholen. Mr. Mata legde de nadruk op verscheidene projecten die tot doel hebben om het cultureel erfgoed van de Wayapi en Teko gemeenschappen in Frans-Guyana te behouden en over te dragen. Deze omvatten het opslaan van Wayapi liederen, de creatie van een Teko woordenboek, pedagogische ondersteuning, storytelling en et produceren van katoen.

HET OPSLAAN VAN GEWELDIGE WAYAPI LIEDEREN

Met de hulp van etnomusicoloog Jean-Michel Beaudet, werd er een collectie van traditionele Wayapi liederen gemaakt. De collectie bevatte geluidsopnames en transcripties van de liederen in zowel het Wayapi als in het Frans. In 2010 wordt er een liederenboek uitgegeven. Deze Wayapi liederen waren bijna verdwenen waardoor dit project zeer cruciaal was. Met dit project wordt ook getracht om de liederen door te geven aan de jonge generatie. Tot op heden kunnen ongeveer zes jonge volwassenen de geweldige liederen van de Wayapi lezen en zingen.

HET TEKHO WOORDENBOEK

Een woordenboek is in de maak voor het behoud van de Teko taal samen met verschillende partners van conservatie-organisaties en onderwijsinstellingen. Het woordenboek zal woorden en korte zinnen bevatten in zowel het Teko als het Frans.

PEDAGOGISCHE ONDERSTEUNING

Pedagogische ondersteuning werd gecreëerd in zowel de Wayapi als de Teko taal om de namen te verzamelen van verschillende soorten cassave en de namen van verschillende planten die in het veld gebruikt worden voor landbouwdoeleinden. Een boekje werd gemaakt dat de namen bevat van de verschillende soorten, de variëteiten en mogelijke gebruiken van cassave. Ongeveer zestig verschillende cassavesoorten werden opgenomen in het boekje gedurende het project. Het boekje wordt momenteel gebruikt op scholen.

STORYTELLING

Traditionele verhalen worden verteld op scholen in de Wayapi en Teko talen aan kinderen van 7-8 jaar oud. Er werden veel Wayapi en Teko verhalen opgenomen en er werd een video gemaakt met Franse ondertitels. De volgende stappen omvatten de productie van een boek met deze verhalen.

KATOEN EN AROUMAN

Een project werd gestart op scholen om kennis over te dragen gerelateerd aan het produceren van katoen. Aan meisjes werd geleerd hoe katoen te spinnen terwijl aan de jongens geleerd werd hoe de gereedschappen te maken (arouman en hout) die nodig zijn om het katoen te spinnen.

Mr. Touine Kouata sprak over een project dat uitgevoerd wordt in zijn gemeenschap die een marrongemeenschap is, een Aluku gemeenschap die gevestigd is aan de Boven-Marowijnrivier. Deze mensen zijn afstammelingen van Marrons die voor de emancipatie van plantages waren ontsnapt. Tijdens de slavernij vond er geen overdracht van kennis plaats. De overdracht begon slechts nadat de Marrons een territorium gevonden hadden om zich te vestigen. Zelfs dan vond de overdracht slechts plaats in speciale huizen. Een project werd aldus gestart om dit ontwikkeld erfgoed te beschermen en om de overdracht ervan aan te moedigen.

HET BESCHERMEN VAN ONTWIKKELD ERFGOED

Ontwikkeld erfgoed vormt een integraal deel van de Aluku cultuur en identiteit. Elke familie heeft een traditioneel huis waarin alles gedaan wordt, van koken tot het vervaardigen van houtsnijwerk tot de overdracht van traditionele kennis. Vanwege een overeenkomst tussen het Nationaal Park en de gemeente, worden stappen ondernomen om de culturele architectuur van de gemeenschap te behouden. Jonge mensen worden getraind in technieken om deze traditionele huizen te bouwen en schilderen. Deze technieken, samen met andere traditionele kennis die gewoonlijk mondeling wordt doorgegeven, worden verzameld en opgeschreven zodat iets tastbaars overblijft dat toegankelijk kan zijn voor toekomstige generaties.

Om deze sessie te beëindigen, hielden **Dr. Deirdre Jafferally** en **Mr. Michael Williams** presentaties voor Guyana waarbij zij keken naar de relatie tussen het Iwokrama woud en de NRDDB en hoe deze de overdracht van de Makushi cultuur heeft geholpen in de loop der jaren. Veel van het werk dat door Iwokrama in dit opzicht gedaan werd, concentreerde zich rondom het onderwijs en outreach (uitbreiding van de dienstverlening) om zodoende capaciteiten te ontwikkelen bij de leden van de lokale gemeenschap door middel van wildlife clubs, het programma van de gemeenschap voor milieuwerkers, de Makushi Onderzoeksunit, het Trainingsprogramma voor Boswachters en de Training voor Tourgidsen.

HET ONTWIKKELEN VAN CAPACITEITEN

Iwokrama helpt om de Makushi levende cultuur te ondersteunen door de capaciteiten van jonge personen te ontwikkelen zodat zij hun traditionele kennis kunnen gebruiken bij het beheer van hulpbronnen in het beschermd gebied en in hun gemeenschappen. Vanaf zij zes jaar oud zijn, zijn kinderen deel van wildlife clubs welke de wetenschap koppelen aan traditionele kennis voor activiteiten zoals het spotten van vogels, het monitoren van de regenval en plantenfenologie. Via de wildlife clubs worden aan kinderen ook traditionele praktijken geleerd door ouderen. Het jaarlijks wildlife-festival omvat wedstrijden om manden te vlechten, cassave te raspen en om een vuurtje te maken en andere culturele activiteiten die kinderen aanmoedigen om deze vaardigheden te leren.

Tijdens hun periode in de clubs en daarna, worden personen getraind in hoe hun omgeving te beheren. Deze vaardigheden maken het mogelijk voor hen om de Dorpsraden te helpen met het monitoren van gemeenschapshulpbronnen door problemen te identificeren en geschikte beslissingen te nemen.

Vrouwen worden ook betrokken door de Makushi Onderzoeksunit. Zij helpen met het opnemen en documenteren van de Makushi cultuur, het gebruik van de hulpbronnen en traditionele medicijnen die geleid hebben tot de ontwikkeling van producten die op de markt verkocht kunnen worden zoals de 'Rupununi Essence'.

In de loop der jaren heeft Iwokrama gediend als een platform voor het bouwen van netwerken tussen de gemeenschappen en organisaties die in partnerschappen werken om de ontwikkeling van verschillende projecten te ondersteunen en fondsen ervoor te zoeken, zoals het behoud van Arapaima, documentering van de geschiedenis van dorpen, het in kaart brengen van de hulpbronnen van de gemeenschappen en een huidig project over 'hoe traditionele kennis op te nemen in het nationaal beleid en de nationale praktijken'.

Feedback van de participanten

Aan de participanten werd toen de gelegenheid gegeven om feedback te geven over de voorafgegaane presentaties.

- Dr. Judith Rosales merkte op dat een gemeenschappelijk probleem dat opgemerkt werd in beschermde gebieden in de drie landen het hebben van een **landschapsbenadering voor het beheer** is. Zij gaf aan dat een landschapsbenadering rekening zal houden met zowel het ecologisch landschap als het cultureel landschap en zij merkte op dat het interessant zou zijn om te zien hoe het toegepast kan worden bij het beheer van beschermde gebieden. Zij benadrukte verder het **belang van de ontwikkeling van capaciteiten voor de overdracht en onderzoek** op verschillende niveaus wat duidelijk was in al de voorbeelden die gepresenteerd waren.
- De participanten discussieerden ook over het gebruik van **Terrastories** door Suriname. Mr. Vitus Antone, Mevr. Odacy Davis en Dr. Deirdre Jafferally waren het allemaal erover eens dat het **een geweldig initiatief is om te upscalen en te gebruiken als een beste praktijk om inheemse kennis te delen en te behouden gezien het voordeel ervan om de jeugd erbij te betrekken**. Dr. Jafferally merkte op dat het gebruik van Terrastories onderzocht kan worden in Guyana door inheemse verhalen te gebruiken die thans gepubliceerd worden op de Pantani blog.

Na de discussies werd er een informatiebrefje over de tweede dag verschaft en de eerste dag van de workshop eindigde.

Een deel van de toehoorders tijdens de presentatie. Aan de linkerkant: Mr. Thadaigh Bagallay, Ms. Vercida Gomes, Mr. Patrick Gomes

Dag Twee – 15 mei 2019

De tweede dag van de workshop begon met een gebed uitgesproken in het Makushi door **Mr. Octavius Hendricks**, een boswachter bij het Beschermd Gebied van het Kanuku Gebergte, gevolgd door een overzicht van het dagprogramma.

Op de tweede dag ging men door met de presentaties van vertegenwoordigers van elk land, een paneldiscussie en een break-outsessie (kleine groepen deelnemers die onderwerpen of aspecten van het brede thema van de workshop bespraken).

De Opname van Traditionele Kennis in het Beleid, de Praktijk en de Besluitvorming

De eerste sessie van de dag werd geleid door Mevr. Odacy Davis en omvatte presentaties van vertegenwoordigers die een algemeen overzicht van de status van de opname van traditionele kennis in het beleid, de praktijk en de besluitvorming in elk land bij het beheer van beschermde gebieden en het behoud ervan.

Mr. Hervé ROBINEAU (Frans-Guyana), sprak over de uitdagingen waarmee de gemeentes geconfronteerd worden doordat zij dichtbij bij de beschermde gebieden zijn en hij benadrukte hoe traditionele kennis geïncorporeerd was in besluitvorming om oplossingen te vinden voor deze uitdagingen. Hij sprak ook over het teloorgaan van de cultuur in Awala-Yalimapo en identificeerde vele projecten die geholpen hadden om traditionele kennis te integreren in verscheidene praktijken om zodoende overdracht en herleving toe te staan.

AWALA-YALIMAPO

Awala-Yalimapo is een gemeente die ligt aan de Marowijnrivier en heeft een bevolking van ongeveer 1500 personen die voornamelijk behoren tot het Kalinas volk. De gemeente is gelegen nabij het Amana Reservaat en wordt geconfronteerd met vele uitdagingen gerelateerd aan het gebruik van hulpbronnen in het beschermd gebied.

In 2001 werd er een gemengde commissie voor cultuur gevormd die bestond uit Toshaos en personen van zowel Awala als Yalimapo met het doel om de cultuur te promoten en om beslissingen te nemen voor alle problemen die de gemeente troffen. De commissie werkt nauw samen met het Amana Reservaat en partners van andere territoria en landens. Zij voeren samenwerkingsprojecten uit met Galibi in Suriname om van de Kalinas te leren en zij doen hun teloorgegane cultuur herleven. Zij voeren ook projecten uit met Brazilië, De Frans-Caribischelanden en Canada. Sommige van deze projecten houden in:

- De bescherming van het strand die een belangrijke grond is voor het leggen van eiren door zeeschildpadden
- Inventarissen van de natuur omwille van de biodiversiteit
- Het als gastheer optreden voor de Kalinas spelen één keer per jaar waarbij mensen strijden in racen en deelnemen aan activiteiten die herinneren aan de traditionele manier van leven, zoals schieten met pijl en boog
- De oprichting van een school waar liederen, dans en drummen aangeleerd kunnen worden
- Het maken van een woordenboek in de Kalinas taal
- Het als gastheer optreden bij het drumfestival
- Het promoten van de bouw van traditionele boten en van de navigatiewijzen

Aan de gemeente werden er twee kwalificaties gegeven, eentje voor geïntegreerd kustbeheer en de andere omdat de gemeente een gebied is voor duurzaam toerisme. Zij werken momenteel samen met ouderen om traditionele informatie te verzamelen zodat zij de kwalificatie toegekend kunnen krijgen van 'territorium van kunst en cultuur'.

Hierna schetste **Mr. Johan Roozer** de stappen die Suriname thans onderneemt om traditionele kennis op te nemen in het beleid van het land. Hij benadrukte dat zowel positieve bescherming als defensieve bescherming kunnen samengaan om deze opname te bewerkstelligen.

OPNAME VAN TRADITIONELE KENNIS IN HET BELEID (SURINAME)

De meest recente stappen die Suriname ondernomen heeft om traditionele kennis te beschermen, omvatten:

- Een workshop die gehouden werd door het Ministerie van Handel & Industrie in oktober 2016 getiteld: 'De ontwikkeling en bescherming van traditionele kennis in Suriname'
- De viering van de dag van traditionele medische systemen bij de Kamer van Koophandel in Paramaribo rondom het thema 'de synthese tussen gekeurde en traditionele medische systemen'
- Een beoordeling van de basislijnbehoeften bij de bescherming van traditionele kennis in Suriname
- De indiening van een voorstel voor de ontwikkeling van defensieve bescherming van traditionele kennis in de vorm van een databank en wetgeving
- Ratificatie van de conventie inzake het beschermen van ontastbaar cultureel erfgoed in 2017

Mevr. Frédérique Longin hield de volgende presentatie. Zij sprak over het beleid van het Directoraat dat ondersteuning aanbiedt voor verschillende projecten in Frans-Guyana die de overdracht van traditionele kennis aanmoedigen.

OPNAME VAN TRADITIONELE KENNIS IN HET BELEID & PRAKTIJKEN (FRANS-GUYANA)

In Frans-Guyana hanteert het Directoraat voor Culturele Zaken beleid dat financiële ondersteuning geeft voor verscheidene projecten zoals:

- Ondersteuning aan kunstenaars voor het organiseren van workshops voor de overdracht van traditionele knowhow. Met het beleid worden kunstenaars overal ondersteund, maar uitdagingen doen zich voor bij de erkenning van lokale kunstenaars.
- Ondersteuning voor culturele of artistieke projecten die door gemeenschappen voorgesteld worden, zoals festivals en spelen. Echter werden er weinig projecten voorgesteld en het gebrek aan kennis van institutionele regelingen door leden van gemeenschappen, maakt het moeilijk voor hen om toegang te krijgen tot deze subsidies.
- Onderzoeksprojecten voor menswetenschappen zoals antropologie en musicologie worden ook ondersteund. Een voorbeeld daarvan is het Wayana-Apalai Kennisproject waarbij voorwerpen van de Wayanacultuur die in het verleden verzameld waren, bestudeerd werden door leden van de gemeenschappen. De ruil tussen musea en inwoners gaf meer betekenis

aan de collecties zelf (zoals het gebruik van deze voorwerpen, materialen, etc.) en gaf geprivilegieerde toegang tot oude kunstvoorwerpen aan leden van de gemeenschap.

- De ontwikkeling van lokale media om leden van de gemeenschappen toe te staan om hun eigen nieuws en radio te hebben. Jonge personen werden getraind om video's te maken, een website te maken en om deze regelmatig te updaten.
- Een constructieproject om gebouwd erfgoed te beschermen en om traditionele manieren om te bouwen over te dragen.
- Preventieve archeologie om te garanderen dat archeologische opgravingen voltooid worden op welbekende historische plaatsen voordat welke vorm van ontwikkeling of constructie dan ook plaatsvindt.

Dr. Deirdre Jafferally hield de laatste presentatie voor deze sessie. Zij gaf een overzicht van het project welke zij thans coördineert in Guyana over het opnemen van traditionele kennis in het nationaal beleid en de praktijken. Het project wordt in een periode van drie jaren en negen maanden uitgevoerd en daarbij zijn zowel nationale als internationale partners betrokken samen met groepen van de lokale gemeenschappen.

DE OPNAME VAN TRADITIONELE KENNIS IN HET NATIONAAL BELEID & DE PRAKTIJKEN

De doelstellingen van het project zijn om:

- De kansen en barrières te evalueren voor de integratie van traditionele kennis waarbij de focus ligt op beschermde gebieden;
- Het creëren van een op bewijsgebaseerde benadering voor de integratie van traditionele kennis;
- Een nationaal actieplan ontwikkelen.

De projectuitvoering wordt gedaan vanuit drie niveaus. Op lokaal vlak werden gemeenschappen geraadpleegd om problemen en uitdagingen te identificeren waarmee zij geconfronteerd worden bij de overdracht van traditionele kennis in beschermde gebieden en om mogelijke oplossingen te identificeren. Er werden workshops gehouden en korte video's werden gemaakt die toen getoond werden aan beleidsmakers.

Op nationaal vlak werd het beleid toen herzien om het niveau te identificeren van integratie van traditionele kennis in het huidige nationaal beleid. De voorlopige resultaten van de beleidsherziening tonen aan dat er een goed niveau van integratie in beleid is dat gerelateerd is aan het behoud (beschermde gebied en biodiversiteit), cultuur en mensenrechten. Er is echter geen erkenning van traditionele kennis in het beleid inzake de landbouw, extractie-industrieën (mijnbouw en aardolie) en grondenrechten, hoewel recente bijwerking van het beleid inzake mijnbouw en bosbouw enkele aanwijzingen hebben getoond van de opname van traditionele kennis.

Om enige internationale focus te schenken aan integratie van traditionele kennis, werd literatuur bekeken om beste praktijken en methoden voor de integratie van traditionele kennis in het nationaal beleid te identificeren. Er werden barrières geïdentificeerd voor het integreren van traditionele kennis en deze waren communicatie-, conceptuele en politieke barrières.

Deze verschillende werkniveaus hebben gediend bij het helpen ontwikkelen van een raamwerk voor het opstellen van een Nationaal Concept-actieplan voor Traditionele Kennis. Het nationaal actieplan wordt thans ontwikkeld met de volgende doelstellingen:

- Nationaal mensen bewust maken van de cruciale rol van inheemse volkeren en hun TK
- De lokale wetten versterken, alsmede het bestuur en mechnismen voor het behoud en integratie van TK
- Inheemse gemeenschappen autoriseren om zaken te documenteren en aan te halen, die behoren tot het behoud en de integratie van TK

De volgende stappen houden een gecontinueerde betrokkenheid in voor de andere beschermde gebieden, het doorgaan met het FPIC-proces met gemeenschappen en andere stakeholders, volledige raadpleging van stakeholders voor de ontwikkeling van een actieplan, het ontwikkelen van een trainingsprogramma voor het volledig proces van TK-integratie, en uitwisselingen van collega's tot collega's in andere landen op het Guyanschild.

Mr. Hervé ROBINEAU die een presentatie namens Frans-Guyana hield

Paneldiscussie

Een paneldiscussie werd geleid door Mevr. Odacy Davis over het onderwerp 'De Betrokkenheid van de Gemeenschap, Toegang en het Verdelen van de Voordelen bij het Beheer van Beschermd Gebieden'. Het doel van deze sessie was om te bespreken hoe houders van traditionele kennis op zinvolle wijze betrokken kunnen worden in dit proces. Elk land identificeerde 2-3 personen om zitting te nemen in het panel en elke persoon kreeg 3-5 minuten om hun visie over het onderwerp te delen.

De panelleden bestonden uit:

Guyana: Mevr. Diana Fernandes, Mr. Patrick Gomes, Mr. David James

Suriname: Mr. Helmut Gezius, Mevr. Renatha Simson, Mevr. Marie-Josée Artist

Frans-Guyana: Mevr. Marie Fleury

Mevr. Renatha Simson sprak over het onderwerp van overlegprocessen met inheemse en tribale gemeenschappen. Ze onderstreepte dat er geen juridisch kader is in Suriname dat de rechtspersoonlijkheid van de inheemse en tribale gemeenschappen erkent en er is ook geen juridisch kader dat het recht op collectief eigendom van hun gronden (grondenrechten) erkent. Als zodanig vond geen overleg plaats met gemeenschappen wanneer beschermde gebieden werden vastgesteld binnen het voorouderlijk grondgebied van de Kalina en Lokono gemeenschappen. Ze merkte verder op dat de Natuur- en Beschermingwet de rechten van inheemse en tribale gemeenschappen niet erkent en dat het herzien moet worden. Ze noemde een geval waarin de overheid gesteld had dat zij overleg gepleegd had met de inheemse gemeenschappen, maar deze personen waren geen leden van de gemeenschap zodat het overleg niet effectief was. Mevr. Simson gaf de aanbeveling dat bij het vaststellen van beschermde gebieden, de basisprincipes voor gemeenschapsbetrokkenheid gerespecteerd moeten worden aangezien dit gerelateerd is aan informatie, communicatie en transparantie.

Mevr. Marie-Josée Artist sprak over free prior informed consent (FPIC) – Vrijwillige, Voorafgaande en Weloverwogen Toestemming. Ze benadrukte dat FPIC een collectief recht is dat niet behoort aan één persoon maar aan de gemeenschap, daar de gemeenschap de collectieve eigenaar is van de traditionele kennis. Ze gaf een voorbeeld waarin een gemeenschap in Suriname benaderd was om een beschermd gebied op hun gronden vast te stellen. Hoewel huis-aan-huis interviews uitgevoerd werden, wisten de personen nog steeds niet wat het project inhield. Vanwege het gebrek aan informatie en een ineffectieve communicatie, besloten de dorpschoude tegen de vaststelling van het beschermd gebied. Mevr. Artist benadrukte het belang van uitwisselingen tussen gemeenschappen ter ondersteuning van de ontwikkeling van FPIC-protocollen en merkte op dat dit levende documenten moeten blijven om veranderingen in de toekomst mogelijk te maken.

Mevr. Diana Fernandes deelde haar visie en ervaring gerelateerd aan toegang en voordelenverdeling (ABS) in Guyana. Volgens Mevr. Fernandes heeft Guyana, voorafgaand aan de handhaving van het Nagoya Protocol in 2010, regelingen voor ABS ontworpen in 2006 en een ABS-protocol ontwikkeld in 2007. Echter werden deze ontwerp-wet en het protocol niet geïmplementeerd. Momenteel beheert de Dienst Milieubescherming de toegang tot gemeenschappen via een toestemmingskader dat lokaal en internationaal onderzoek reguleert. Mevr. Fernandes legde uit dat alvorens enig onderzoek wordt uitgevoerd, de onderzoeker een vergunning moet verkrijgen van de EPA. Wanneer het onderzoek uitgevoerd wordt binnen een beschermd gebied of binnen een inheems dorp, moet toestemming verleend worden door de commissie voor beschermde gebieden en het dorpschoude, voordat het onderzoek

uitgevoerd kan worden. Hoewel er enkele beheersmaatregelen zijn voor toegang, zijn er geen beheersmaatregelen die voordelenverdeling duidelijk definiëren. Ze merkte verder op dat het belangrijk is om rekening te houden met wetgeving voor bescherming van traditionele kennis en intellectuele eigendomsrechten.

Mr. David James sprak over zowel de onderwerpen inzake overlegprocessen met inheemse gemeenschappen en ABS. Hij merkte op dat overleg een component is van FPIC en was het ermee eens dat het een collectief recht is. Hij gaf aan dat voor FPIC om effectief te zijn, de inheemse gemeenschappen zelf moeten aangeven wat het proces moet zijn. Hij beschreef het grondtitelproject dat door het Ministerie van Inheemse Gemeenschappen Zaken waar hij werkt, wordt uitgevoerd. Hij onderstreepte dat binnen de afgelopen twee jaar, richtlijnen zijn ontwikkeld voor grondtitels door middel van overleg met de gemeenschappen. Als onderdeel van het project werd ook een FPIC-protocol ontwikkeld. Met betrekking tot ABS voegde hij toe aan wat Mevr. Fernandes had aangegeven over de noodzaak voor intellectuele eigendomsrechten. Mr. James merkte op dat er auteursrechten en handelsmerkwetten bestaan maar dat zij geen rekening houden met collectieve rechten. In dit verband gaf hij aan dat de uitdaging bestaat uit hoe deze collectieve rechten bij wet beschermd moeten worden.

Mevr. Marie Fleury sprak ook over ABS en het Nagoya Protocol. Zij onderstreepte het werk van GADEPAM, een organisatie gericht op het beschermen van traditionele kennis en het stimuleren van de overdracht ervan door economische valorisatie. Het idee is dat economische valorisatie een manier kan zijn om jongeren te interesseren om te leren over hun traditioneel cultureel erfgoed, daar zij direct voordeel hieruit kunnen halen middels het verkopen van traditionele producten en kunstnijverheid. GADEPAM fungeert als een brug tussen onderzoekers, lokale gemeenschappen en de burgermaatschappij door mensen samen te brengen door middel van workshops om traditionele praktijken en kennis te delen. Mevr. Fleury gaf aan dat een ethiekhandvest ook geschreven is door de leden die dialoog, respect tussen traditionele gemeenschappen en andere gemeenschappen, respect voor hun traditionele kennis en hun sociale rechten en respect voor biodiversiteit, bevorderen. Ze merkte verder op dat GADEPAM geprobeerd heeft het Nagoya protocol voortijdig uit te geven maar er bestaat in Frankrijk nog steeds de behoefte om traditionele kennis en ambachtswerk als een daadwerkelijk kunstberoep te erkennen, zodat de overdracht van traditionele kennis (TK) en know-how gestimuleerd kunnen worden en economische valorisatie ondersteund kan worden.

Mr. Patrick Gomes voegde aan de discussie toe door te wijzen op hoe voordelen gedeeld worden binnen beschermde gebieden in Guyana. Hij merkte op dat gemeenschappen momenteel toegang hebben tot hulpbronnen om traditionele activiteiten uit te voeren, maar onderstreepte dat de behoeften van gemeenschappen constant veranderen. Om dit aan te pakken adviseerde hij educatieprogramma's binnen alle gemeenschappen om sturing te helpen te geven aan de ontwikkeling van FPIC-protocollen.

Mr. Helmut Gezius gaf enkele aanbevelingen ter overweging. Hij gaf aan dat er een behoefte bestaat om na te denken over de vaststelling van beschermde gebieden en ervoor te zorgen dat overlegplegingen vanaf de aanvang op de juiste manier uitgevoerd worden, om spanningen tussen gemeenschappen en autoriteiten te vermijden. Hij onderstreepte ook de noodzaak dat beheerders van beschermde gebieden het levend cultureel erfgoed van gemeenschappen begrijpen, vanuit het oogpunt van de gemeenschap, teneinde te begrijpen hoe zij toegang en voordelen in hun cultuur, definiëren. Hij gaf de aanbeveling dat de Declaration of Culture and Diversity (Verklaring over Cultuur en Diversiteit) van de UNESCO in overweging genomen moet worden voor dit doeleinde. Hiernaast merkte hij het verschil op tussen medebeheer en gemeenschapsbeheer waarbij hij stelde dat medebeheer doorgaans bevorderd wordt, maar adviseerde dat ook rekening gehouden wordt met gemeenschapsbeheer.

Mevr. Odacy Davis stelde een vraag aan het panel waarin zij naar hun visie vroeg over hoe om te gaan met FPIC en het betrekken van gemeenschappen in de afwezigheid van grondenrechten. Mej. Artist antwoordde door aan te geven dat FPIC een proces is dat vertrouwen helpt ontwikkelen tussen gemeenschappen en autoriteiten. Gemeenschappen hebben nog steeds hun traditionele rechten en oefenen hun cultuur uit, ongeacht de afwezigheid van wettelijke erkenning. Als zodanig is FPIC belangrijk voor het beschermen van deze praktijken in de afwezigheid van grondenrechten.

Dr. Judith Rosales voegde toe dat bij het vaststellen van beschermde gebieden, het belangrijk is om kritische informatie te delen over de redenen voor bescherming van het gebied met de gemeenschappen. Belangrijke flora en fauna die de redenen kunnen zijn voor het vaststellen van het beschermd gebied, kunnen even belangrijk zijn voor de gemeenschap zelf.

Slotopmerkingen werden gemaakt door Mej. Simson en Mej. Katia Delvoye die soortgelijke gevoelens deelden en stelden dat het belangrijk is om na te gaan tegen wie beschermd wordt. In sommige gemeenschappen worden belangrijke flora en fauna reeds beschermd door traditionele gebruiken. Er zijn jachtkalenders en gesloten seizoenen die de diersoorten in staat stellen zich te herstellen. Echter verandert de vaststelling van beschermde gebieden de wijze waarop deze hulpbronnen beheerd worden en voorkomt, in sommige gevallen, jacht volledig.

De panelleden maakten hun slotopmerkingen waarna de sessie eindigde.

Een deel van het panel. Van links naar rechts: Mr. Helmut Gezius, Mr. David James

Informatie Verzamelen & Levend Cultureel Erfgoed Beschermen

Elk land presenteerde een case study of initiatief waarin getoond werd hoe levend cultureel erfgoed beschermd kan worden of hoe informatie verzameld kan worden. De sessie werd geleid door Mevr. Odacy Davis.

Guyana's presentatie werd gegeven in de vorm van een video waarin de overdracht van cultuur getoond werd naar de jongere generaties van de Makushi gemeenschap in de dorpen van Surama en Yupukari in Noordelijk Rupununi. De video toonde interviews van personen die betrokken zijn bij de overdracht in de dorpen.

OVERDACHT VAN CULTUUR NAAR DE JONGERE GENERATIES

In Surama wordt cultuur overgebracht door het gebruik van een cultuurgroep die jonge kinderen stimuleert om betrokken te zijn. De kinderen leren traditionele verhalen over levenswijzen, zingen traditionele liederen, leren traditionele dans, leren hoe voedsel te bereiden en nijverheidsproducten te maken, hoe katoen te spinnen en vele andere activiteiten. De cultuurgroep werd gestart door Mevr. Jean Allicock met slechts enkele kinderen en is sedertdien gegroeid. De groep reist door het geheel land om zang en dansoptredens te geven bij verschillende culturele evenementen. Deze mogelijkheden genereren interesse onder andere jongeren om betrokken te raken.

In Yupukari leren en dragen ouderen vaadigheden over aan kinderen rond kampvuren door gebruik te maken van parodieën, gedichten, dans, zang en verhalen. De kampvuursetting stimuleert kinderen om mee te doen en te leren over hun cultuur. Een naschoolsprogramma werd ook ontwikkeld waarin Internet gebruikt wordt om jongeren samen te brengen om over hun cultuur te leren door te onderzoeken hoe andere inheemse gemeenschappen hun cultuur bevorderen.

Na de videopresentatie sprak **Mr. Aïma Opoya** (Frans-Guyana), over een initiatief in de Wayana Gemeenschap waarin speciale ruimte geboden werd om jongeren te leren over de traditionele praktijken in de gemeenschap.

OVERDRACHT VAN EEN BENAB

In de Wayana gemeenschap werd een plek gecreëerd waar personen hun traditionele praktijken kunnen leren of herleren. Het verlies van traditionele kennis vindt in rap tempo plaats in de Wayana gemeenschap vanwege modernisatie. Kinderen verlaten hun huis op vroege leeftijd om scholen in andere dorpen te bezoeken. Gedurende deze tijd zijn ze niet in contact met de traditionele kennis, praktijken en levensstijl van de Wayana gemeenschap en wanneer ze terugkeren hebben ze veel van hun culturele identiteit verloren.

Een traditionele benab werd gebouwd in het dorp genaamd Antecume Pata, waar uitwisselingen en meetings plaatsvonden tussen ouderen en jongeren over traditionele kennis, zoals handvaardigheid (manden vlechten en klei), jagen en vissen.

Mej. Katia Delvoye (Suriname) gaf vervolgens een presentatie over het werk van het Amazone Conservation Team in het versterken van traditionele cultuur binnen inheemse en marrongemeenschappen (Trio, Wayana en Matawai).

HET VERSTERKEN VAN GEMEENSCHAPPEN

Eén van de belangrijkste strategieën die als leidraad dienen voor het werk van het Amazone Conservation team is om 'het intern bestuur en de tradities van gemeenschappen te versterken'. Dit wordt bereikt door de overdracht van levende cultuur kennis door middel van de volgende acties:

- Het organiseren van traditionele lezingen waarin ouderen hun kennis over traditionele medicijnen overdragen aan jonge studenten of leerlingen
- Interculturele uitwisselingen tussen gemeenschappen
Productie van cultureel responsieve leermaterialen
- Traditionele scholen waarin ouderen traditionele kennis overdragen aan jongeren
- Medeproductie van cultureel responsieve boekjes over en samen met de verschillende dorpen gelinkt aan het nationaal curriculum
- Het vervaardigen van posters over het gebruik van planten door de gemeenschappen (zoals bouwmaterialen, gereedschappen, voedsel, medicijnen...)
- Het opzetten van een database van biodiversiteit met de traditionele namen van dieren, in zes verschillende talen
- Applicaties om de mondelinge geschiedenis op interactieve wijze in kaart te brengen

Mevr. Katia Delvoye tijdens de presentatie voor Suriname

Groepsdiscussie

De participanten werden verdeeld in vier werkgroepen en kregen één van de volgende discussieonderwerpen toegewezen.

- Integratie van Traditionele Kennis in het Beleid, de Praktijken en Besluitvorming
- De betrokkenheid van de Gemeenschap bij het Beheer van Beschermd Gebieden
- Toegang en het Verdelen van de Voordelen bij het Beheer van Beschermd Gebieden
- Hoe informatie te verzamelen en levend cultureel erfgoed te beschermen

Elke groep kreeg de taak om de gemeenschappelijke uitdagingen en hiaten in de drie Guyana's te identificeren, alsook mogelijkheden voor samenwerking en het delen van ervaringen en beste praktijken, aanbevelingen voor korte- en langetermijnacties en financieringsbronnen (bekend of waargenomen) voor hun toegewezen onderwerp. Onderstaand is een samenvatting van de gehouden discussies.

INTEGRATIE VAN TRADITIONELE KENNIS IN HET BELEID, DE PRAKTIJKEN EN BESLUITVORMING

Gemeenschappelijke uitdagingen en hiaten in de Guyana's

Bestaande hiaten en uitdagingen werden geïdentificeerd in het beleid van de drie landen. In Frans-Guyana is er een gebrek aan erkenning van gemeenschappen in de Grondwet. Hoewel er in Suriname veel wetten zijn gerelateerd aan gemeenschappen, bestaat de uitdaging uit het stroomlijnen van deze verschillende wetten om te garanderen dat ze consistent zijn. Terwijl voor Guyana wordt opgemerkt dat in de wet inzake beschermde gebieden nog steeds de opname van bepaalde elementen of aspecten ontbreekt die de inheemsen en lokale gemeenschappen beschermd zouden willen hebben.

Mogelijkheden voor samenwerking en het delen van ervaringen/beste praktijken

De groep identificeerde mogelijkheden voor regionale en internationale samenwerking. Deze bestonden uit:

- Samenwerking tussen universiteiten van de drie landen voor het doen van onderzoek
- Technische samenwerking tussen de drie Guyana's
- Samenwerking tussen gemeenschapsorganisaties en tussen gemeenschappen en de overheid, voor de bescherming en bevordering van Amazonekunst

Aanbevelingen voor korte/lange termijn acties

De volgende acties werden aanbevolen:

- Ontwerpen van een actieplan tegen eind 2019 voor de integratie van traditionele kennis in het beleid, de praktijken en besluitvorming: acties moeten eerst op landelijk niveau geïdentificeerd worden in de drie Guyana's, om het algemeen actieplan te formuleren
- Voltooien van de implementatie van het actieplan tegen 2021
- De bevindingen en geleerde lessen presenteren tijdens het Internationaal Congres voor de Biodiversiteit van het Guyanaschild in 2021, in Cayenne

Financieringsbron (bekend of waargenomen)

De Europese Unie (EU), World Wildlife Fund for Nature (WWF), United Nations (UN) en REDD+ Initiative (vermindering van uitstoot door ontbossing en bosdegradatie en de rol van behoud en duurzaam beheer van bossen en verhoging van de koolstofvoorraden in bossen in ontwikkelingslanden), werden genoemd als mogelijke financieringsbronnen

DE BETROKKENHEID VAN DE GEMEENSCHAP BIJ HET BEHEER VAN BESCHERMDE GEBIEDEN

Gemeenschappelijke uitdagingen en hiaten in de Guyana's

De gemeenschappelijke uitdagingen die in de drie landen geïdentificeerd zijn bestaan uit:

- Communicatie en betrokkenheid met gemeenschappen: communicatie en betrokkenheid in de vorm van overleg, educatie en bewustmaking moet op een zodanige manier uitgevoerd worden zodat het cultureel gevoelig is bij het publiek. Het is belangrijk om rekening te houden met deze benadering en ervoor te zorgen dat de materialen beschikbaar zijn in de inheemse talen zodat ze effectief kunnen zijn.
- Toegang tot gemeenschappen: fysieke toegang tot afgelegen en geïsoleerde gemeenschappen kan een uitdaging zijn, met name als de infrastructuur ontbreekt en er sprake is van beperkte financiële middelen.
- Top-down benadering voor beheer van beschermde gebieden
- Landenconflicten: gemeenschappen weigeren soms om samen te werken met beheerders van beschermde gebieden vanwege concurrerende doelstellingen voor een bepaald gebied. Conflicten kunnen ontstaan tussen gemeenschappen die grondtitels proberen te verkrijgen en overheden die beschermde gebieden vaststellen op diezelfde gronden

Mogelijkheden voor samenwerking en het delen van ervaringen/beste praktijken & Aanbevelingen voor korte-/langetermijnacties

Meer workshops, conferenties, meetings, het delen van ervaringen, training en netwerken in alle drie landen, werden aanbevolen als goede mogelijkheden voor het delen van ervaringen en beste praktijken. Door middel van deze capaciteitsversterkende sessies zullen beheerders beter in staat zijn om effectieve overlegpleging en gemeenschapsbetrokkenheid uit te voeren. Huidige projecten en mogelijkheden bestaan uit:

- Het IAPA/REDPARQUES project
- REDD+ Initiatieven
- Het Darwin Initiatief
- Internationaal Congres over de Biodiversiteit van het Guyanaschild
- Latijns-Amerikaans en Caribisch Congres
- Universiteitsuitwisselingen

Financieringsbron (bekend of waargenomen)

Mogelijke financieringsbronnen die genoemd zijn, bestaan uit de Inter-American Development Bank (IDB), Global Environment Fund (GEF), United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), niet-gouvernementele organisaties zoals Conservation International (CI) en World Wildlife Fund for Nature (WWF), en de EU.

TOEGANG EN HET VERDELEN VAN DE VOORDELEN BIJ HET BEHEER VAN BESCHERMDE GEBIEDEN

Gemeenschappelijke uitdagingen en hiaten in de Guyana's

De groep merkte op dat het moeilijk is om gemeenschappelijke uitdagingen te vinden in de drie landen, daar elk land in een verschillende fase is van toegang en het verdelen van voordelen en van de implementatie van het Nagoya Protocol. Echter werden de volgende uitdagingen geïdentificeerd:

- Het ontbreken van medebeheer in de wet: de wet voorziet niet in medebeheer van beschermde gebieden. Toestemming moet gegeven worden door de bevoegde overheidsautoriteit alvorens personen hun traditionele activiteiten kunnen uitvoeren.
- In Frans-Guyana, voorafgaand aan het maken van de nieuwe wet over biodiversiteit in 2016, was het enige wettelijk kader in het territorium van het nationaal park.
- Vraagstukken met betrekking tot grensoverschrijdende gemeenschappen
- Ratificatie van het Nagoya Protocol: ratificatie van het Nagoya Protocol zal landen helpen om hun nationaal administratief kader vast te stellen dat toegang en het verdelen van voordelen zal regelen. Echter is het protocol zeer ruim en bestaat niet uit voorzieningen voor traditionele kennis.

De groep identificeerde ook de volgende hiaten:

- Traditionele kennis is niet geïntegreerd in de huidige juridische kaders
- De juridische kaders in sommige landen zijn nog steeds in een ontwerproces
- Gebrek aan communicatie tussen de bevoegde autoriteit en gemeenschappen: gemeenschappen zijn onvoldoende geïnformeerd over nationale verplichtingen maar van hen wordt vereist dat ze hieraan voldoen, met weinig of geen capaciteitsversterking of ondersteuning

Mogelijkheden voor samenwerking en het delen van ervaringen/beste praktijken

De volgende mogelijkheden werden geïdentificeerd voor verbetering van toegang en vhet verdelen van voordelen bij het beheer van beschermde gebieden:

- Landen met geen/een beperkt juridisch kader voor toegang en het verdelen van voordelen kunnen leren van andere landen door bestaande structuren en processen te volgen
- Capaciteitsversterking kan geboden worden aan gemeenschapsleiders over vraagstukken gerelateerd aan traditionele kennis en toegang en het verdelen van voordelen
- Uitwisselingsprogramma's kunnen uitgevoerd worden tussen gemeenschappen om te leren van die welke verder gevorderd zijn in het implementeren van toegangs- en voordelenverdelingssprotocollen, bijvoorbeeld de Kanashen Gemeenschap in Guyana
- Methodes die gebruikt zijn in het overlegproces voor het Nagoya Protocol kunnen gedeeld worden met landen die nu pas beginnen met het consultatieproces.

Aanbevelingen voor korte-/langetermijnacties

De groep gaf de aanbeveling om gemeenschappen te voorzien van de vereiste capaciteit of educatie om in staat te zijn om zelf te organiseren hoe ze omgaan met vraagstukken gerelateerd aan traditionele kennis en toegang en voordelenverdeling. Ze benadrukten dat elk besluit dat betrekking heeft op de gemeenschap genomen moet worden door de gemeenschap. Uitwisselingsprogramma's of projecten tussen gemeenschappen, nationaal en grensoverschrijdend, werden eveneens aanbevolen als mogelijkheden voor leren en delen van ervaringen.

Financieringsbron (bekend of waargenomen)

De Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH (GIZ), het Nagoya Protocol Trust Fund onder de Convention on Biological Diversity (CBD), en het Global Environment Fund (GEF), zijn genoemd als mogelijke financieringsbronnen.

HOE INFORMATIE TE VERZAMELEN EN LEVEND CULTUREEL ERFGOED TE BESCHERMEN

De groep begon hun discussie door richtlijnen en punten te identificeren waar rekening mee gehouden moet worden bij het verzamelen en beschermen van levend cultureel erfgoed.

Bij het verzamelen van informatie is het belangrijk om rekening te houden met het type informatie en de methode die geschikt zullen zijn voor het verzamelen van die informatie. De groep gaf aan dat wanneer traditionele kennis verzameld wordt, voorkeur gegeven wordt aan het gebruik van etnografische methodes om een grotere nauwkeurigheid en gegevens die vastgelegd moeten worden, mogelijk te maken. Dit kan gedaan worden door middel van meetings, workshops of één-op-één gesprekken met verhalenvertellers. Het is ook belangrijk dat de verzamelaar de juiste benadering en taal kiest. De groep merkte ook op dat bepaalde kennis slechts overgebracht wordt binnen families of gemeenschappen en dat personen die informatie verzamelen dit moeten respecteren. Hiernaast moet bij het verzamelen van informatie rekening gehouden worden met tijd en seizoenen. Bijvoorbeeld, als data vastgelegd wordt over jagen, is de beste methode om deze data te verzamelen tijdens het jachtseizoen zodat het zo nauwkeurig mogelijk kan zijn.

Teneinde levend cultureel erfgoed te beschermen, stelde de groep voor dat traditionele gebruiken geïntegreerd worden in het leerprogramma van scholen zodat deze tradities op een vroege leeftijd aan de jeugd geleerd worden. Zij stelden ook een meertalig/tweetalig onderwijssysteem voor waarin kinderen onderwezen worden in hun moedertaal. Momenteel moeten kinderen Engels/Nederlands/Frans leren waarna het leerprogramma aan hen onderwezen wordt in Engels/Nederlands/Frans. Dit maakt het moeilijk voor hen om te leren en draagt ook bij aan het verlies van de eigen taal onder de jongere generaties. Hiernaast gaf de groep aan dat voorzieningen getroffen moeten worden binnen nationale budgetten zodat vergoedingen gegeven kunnen worden aan ouderen in dorpen als een stimulans voor de overdracht van traditionele kennis. Tenslotte merkte de groep op dat het belangrijk is om na te gaan welke informatie gedeeld wordt en hoe dit gedeeld wordt binnen gemeenschappen, om te garanderen dat het behouden wordt.

Gemeenschappelijke uitdagingen en hiaten in de Guyana's

De groep identificeerde de volgende uitdagingen en hiaten bij het verzamelen en beschermen van levend cultureel erfgoed:

- Taal: de verzamelaar moet de taal van de mensen kunnen spreken zodat accurate informatie verzameld kan worden
- Europees onderwijs lesmateriaal: het huidige school leerprogramma bevat geen traditionele gebruiken of enig aspect van traditionele cultuur om de overdracht van kennis te bevorderen
- Kennisbewaarders zoals medicijnmannen en ouderen, worden niet erkend: ze moeten erkend worden, in het bijzonder in wetenschappelijke onderzoeken en activiteiten waarin hun kennis gebruikt wordt.
- Snelle veranderingen in technologie: het is belangrijk om rekening hiermee te houden in het behoud van traditionele kennis. We moeten in staat zijn om de veranderende methodes van archivering bij te houden en de data te beschermen wanneer het virtueel in de cloud bewaard wordt.

Mogelijkheden voor samenwerking en delen van ervaringen/beste praktijken

De groep identificeerde de volgende mogelijkheden:

- Het verschaffen van beurzen aan jongeren binnen inheemse gemeenschappen zodat ze toegang hebben tot onderwijs
- Interculturele uitwisselingen tussen gemeenschappen, zowel lokaal als internationaal
- Validatie van gemeenschappelijke rituelen en gebruiken door UNESCO

Aanbevelingen voor korte-/langetermijnacties

De groep heeft aanbevolen dat volksfilosofie-afdelingen opgezet worden op alle nationale universiteiten teneinde niet-traditionele (niet-academische) kwalificaties te valideren. Dit zal het mogelijk maken dat kennisbewaarders erkend worden, bijvoorbeeld de erkenning van medicijnmannen als artsen.

Financieringsbron (bekend of waargenomen)

Hoewel financiering verkregen kan worden van organisaties zoals UNESCO, werd door de groep benadrukt dat de mensen zelf het belang moeten begrijpen van het verzamelen en beschermen van hun erfgoed, en manieren moeten vinden om deze initiatieven zelf te financieren. Men moet afhankelijkheid van buitenlandse financiering vermijden daar het doorgaans niet voldoende is om het project op lange termijn te ondersteunen.

De facilitator beëindigde de sessie en gaf details over de activiteiten van de volgende dag.

**Participanten presenteren de resultaten van de groepsdiscussie.
Van links naar rechts: Mevr. Sara Henry, Mr. Rudolf Pavion**

Dag Drie – 16 mei 2019

De derde en laatste dag van de workshop werd gehouden in Nappi Village dat op ongeveer 32 kilometers van Lethem ligt.

Bij aankomst in het dorp werden de participanten begroet met een optreden van de 'Hummingbird Dance' door leden van de gemeenschap. Het welkomstwoord werd uitgesproken door **Dhr. Francisco Gomes**. Hierna volgde een Makushi gebed door Mr. **Sylvester**, waarna de Nationale Eed werd opgezegd.

De Toshao van Nappi Village, **Mr. Guy Fredricks**, maakte enkele korte opmerkingen, verwelkomde de participanten in het dorp en gaf een korte geschiedenis en beschrijving van Nappi. Hierna werd een lied gepresenteerd door een andere culturele groep van het dorp.

De workshopsessies vingen aan met een paneldiscussie, gevolgd door een break-outsessie waarin groepsdiscussies werden gehouden. Hierna volgde een veldbezoek aan het Nappi Reservoir.

© PARC AMAZONIEN DE GUYANE, PARC NATIONAL

Leden van de dorpsraad die geholpen hebben om de workshopsessie in Nappi te organiseren

Paneldiscussie

De paneldiscussie werd geleid door Mej. Odacy Davis, over het onderwerp 'hoe levend cultureel erfgoed te beschermen door middel van behoud en bevordering van taal'. Elk land identificeerde 2-3 personen die zitting zouden nemen in het panel en elke persoon kreeg 3-5 minuten om hun visie te geven over het onderwerp.

De panelleden bestonden uit:

Guyana: Mevr. Charlene Wilkinson, Mevr. Grace Roberts, Mevr. Wendy Leandro-Springer, Mr. Earl Thomas

Suriname: Mr. Johan Roozer

Frans-Guyana: Mevr. Lucie Lepage

Mevr. Charlene Wilkinson begon haar presentatie met de opmerking dat taalbewustzijn op zich een culturele hulpbron is. Ze benadrukte dat het uitsterven van taal het resultaat is van kolonisatie en dat het Europees onderwijssysteem het gebruik van de Engelse taal monopoliseert. Ze sprak over taalrechten binnen de verantwoordelijkheid van de overheid om budgetten toe te wijzen om te garanderen dat deze rechten gerespecteerd en opgenomen worden in het onderwijssysteem. Ze benadrukte dat kinderen het best leren wanneer ze in hun moedertaal onderwezen worden. Mevr. Wilkinson moedigde personen aan om campagnes te voeren voor Guyana om het 'Charter for Language Policy and Language Rights in the Creole-speaking Caribbean (Handvest voor Taalbeleid en Taalrechten in het Creoolssprekend Caribisch Gebied)' te ondertekenen, dat geratificeerd werd in 2011 als een eerste stap om inheemse talen in Guyana te beschermen. Ze adviseerde ook dat tweetalige alfabetisering in het onderwijssysteem onderzocht wordt en stelde de uitscholing van de samenleving voor.

Mej. Grace Roberts sprak over het uitsterven van de Lokono taal in Guyana vanuit haar persoonlijke ervaringen. Ze vertelde het verhaal van de oorsprong van haar naam waarbij ze aangaf dat 'Grace Roberts' een koloniale naam is. De Lokono gemeenschappen liggen in het kustgebied van Guyana en werden als zodanig al heel vroeg blootgesteld aan ontwikkelingen en de Europese cultuur. Ze benadrukte dat Engelse namen bij de geboorte gegeven werden en dat ze nodig waren voor doopsel in de kerk. Hiernaast bezochten kinderen Engelse scholen en na verloop van tijd ging de Lokono taal verloren in veel gemeenschappen. Heden ten dage zijn er weinig ouderen binnen gemeenschappen die de Lokono taal nog spreken. Er wordt gewerkt aan het documenteren en doen herleven van de taal in veel gemeenschappen. Mej. Roberts gaf de aanbeveling dat inheemse talen vanaf een vroege leeftijd onderwezen moeten worden op basisscholen om ervoor te zorgen dat ze behouden worden.

Mr. Johan Roozer zette de stappen uiteen die door Suriname genomen zijn om inheemse talen te erkennen. In 2015 werd een Nationale Commissie ingesteld om een Nationale Taalwet voor Suriname te ontwikkelen waarvoor Mr. Roozer werd aangewezen als Secretaris. Volgens hem zal deze Wet voorzien in de erkenning van alle twintig talen van Suriname, waaronder Inheemse en Marrontalen. Sprekers van de verschillende talen werden samengebracht om de Wet te maken. Hij merkte op dat de Wet zal voorzien in de samenstelling van een Taalraad die verantwoordelijk zal zijn voor regulering van Surinaamse talen.

Mevr. Wendy Leandro-Springer sprak over het onderwerp van taalbehoud. Ze benadrukte dat een aantal programma's uitgevoerd worden maar onderstreepte het belang om meer te doen. Ze moedigde personen aan om hun eigen taal actief te gebruiken omdat dit belangrijk is voor het garanderen van het behoud ervan. Ze gaf de aanbeveling dat bij de uitvoering van deze programma's, personen zorgvuldig moeten plannen om te garanderen dat alle stakeholders betrokken worden. Ze noemde ook de belangrijkheid van het monitoren van fondsen om te garanderen dat het project ondersteund wordt. Ze adviseerde verder dat onderzoek gedaan moet worden om de realiteit binnen gemeenschappen te kennen alvorens een project te plannen. Kleine stappen kunnen genomen worden om talen in gemeenschappen te beginnen te respecteren. Ze gaf de aanbeveling om te zorgen voor vertalers van inheemse talen wanneer meetings en workshops gehouden worden binnen gemeenschappen. Tenslotte was ze het eens met de eerdere panelleden over het belang van onderwijs bij het behouden van inheemse talen.

Mej. Lucie Lepage vertoonde een spel dat ontwikkeld is door het Alukupukin project. Het spel werd gemaakt door kinderen in de Aluku gemeenschap om hun culturele praktijken te bevorderen. Het spel gaat over onderwerpen zoals geschiedenis, aardrijkskunde en wetenschappen, en benadrukt culturele activiteiten zoals jagen, vissen en landbouw. Het project faciliteerde culturele uitwisseling tussen generaties omdat de kinderen informatie moesten verzamelen van hun ouders om de vragen voor het spel samen te stellen. Ze merkte op dat de vragen geschreven zijn in zowel de Aluku taal en de Franse taal. De kinderen gaan naar andere gemeenschappen en leggen het spel uit aan andere kinderen waardoor verdere culturele uitwisseling kan plaatsvinden.

Mr. Earl Thomas deelde zijn persoonlijke ervaring in het ontwikkelen van een programma om de taal te doen herleven binnen zijn Wakapao gemeenschap. Evenals Mevr. Roberts, is Mr. Thomas afkomstig uit een Lokono gemeenschap die ernstig taalverlies ervaart. Hij vertelde over het verlies van zeven ouderen in zijn gemeenschap binnen slechts anderhalf jaar. Hij gaf aan dat een commissie gevormd werd die de assistentie inriep van taalonderzoeksinstituten. Echter werd geen reactie ontvangen en nog een spreker van de taal ging heen. Na erkenning van de noodzaak voor het nemen van onmiddellijke actie, begon Mr. Thomas met een eigen klas met zijn kinderen. De klas is sedertdien gegroeid en bestaat nu ook uit andere kinderen van de gemeenschap.

Feedback van de participanten

Toshao Guy Fredricks voegde de opmerking toe aan de discussie dat er sprake is van diversiteit onder de verschillende talen. Hij legde uit dat de Makushi taal die in Nappi gesproken wordt, verschilt van de Makushi taal die gesproken wordt in andere dorpen en dat het daarom belangrijk is dat elk dorp probeert om hun eigen taal te behouden. Hij beschreef taal als leven en een manier van overbrugging tussen personen en hun grootouders en voorouders.

Dhr. Claude Suzanon merkte op dat er veel Lokono's zijn in Frans-Guyana die hun taal nog steeds spreken. Hij moedigde Guyana aan om samen te werken met andere landen van het Guyana Schild om relaties te ontwikkelen met andere Lokono gemeenschappen, om de Lokono taal en cultuur te helpen doen herleven.

Dr. Judith Rosales drong er bij personen op aan om de namen van inheemse medicinale planten en hun gebruik niet te vergeten daar dit de eerste verbinding is die ze hebben met de natuur.

Mej. Odacy Davis bedankte de panelleden voor de waardevolle informatie die ze gegeven hadden en sloot de sessie af.

Toshao Guy Fredricks gaf zijn visie over het onderwerp

Demonstratie over het maken van balata

Nappi is bekend om haar getalenteerde ambachtslieden die fijnmazige balata-kunstnijverheidsproducten maken van latex dat getapt wordt van de balataboom. De participanten kregen een demonstratie van deze ambachtelijke voorwerpen en hoe ze gemaakt worden en hadden de gelegenheid om enkele van deze producten te kopen.

Enkele balataproducten die tentoongesteld werden

Groepsdiscussie

De participanten werden verdeeld in vier werkgroepen en kregen één van de volgende discussieonderwerpen toegewezen.

1. Integratie van inheemse taal in het beleid en de praktijk
2. Hoe inheemse taal te integreren in het formeel onderwijs schoolleerprogramma
3. Strategieën voor netwerken en uitwisseling in de Guyana's

Aan twee van de vier groepen werd de taak gegeven om de gemeenschappelijke uitdagingen en hiaten in de Guyana's, te identificeren, mogelijkheden te bekijken voor samenwerking en delen van ervaringen en beste praktijken, en aanbevelingen te doen voor korte- en langetermijnacties en financieringsbronnen (bekend of waargenomen), voor hun toegewezen onderwerp (onderwerpen 1 & 2). De overige twee groepen kregen de taak om te brainstormen over onderwerp 3. De resultaten van de discussies worden onderstaand weergegeven.

Participanten leggen de resultaten vast van de groepsdiscussie

INTEGRATIE VAN INHEEMSE TAAL IN HET BELEID EN DE PRAKTIJK

Gemeenschappelijke uitdagingen en hiaten in de Guyana's

De vastgelegde gemeenschappelijke uitdagingen bestonden uit:

- Het ontbreken van een strategie in de Guyana's om de talen levend te houden
- Gebrek aan wettelijke erkenning van inheemse talen als officiële talen

- Taaleigenaren zover krijgen dat ze de waarde van hun taal erkennen en deelnemen in acties om het levend te houden
- Mensen zover krijgen dat ze verantwoordelijkheid nemen over de noodzaak voor actie en eigen initiatieven ondernemen om hun taal te behouden

Mogelijkheden voor samenwerking en delen van ervaringen/beste praktijken

De volgende mogelijkheden werden geïdentificeerd:

- Leren van Suriname's ervaringen van het delen van alle informatie in de erkende talen
- Ontwikkelen van nieuwe programma's of gebruik maken van bestaande programma's om methodologieën te delen die gebruikt worden om talen te behouden en te doen herleven
- Verschaffen van mogelijkheden aan leerkrachten of ouderen om de talen te onderwijzen op scholen, op alle niveaus
- Een voorziening opnemen in het onderwijsbeleid voor scholen in inheemse gemeenschappen om hun taal en cultuur te onderwijzen

Aanbevelingen voor korte-/langetermijnacties

De volgende acties werden aanbevolen:

- Ontwikkelen van een strategie om al de drie Guyana's voor het behouden en beschermen van talen
- Vinden van onderzoekers in landen, die werk uitvoeren gerelateerd aan inheemse talen en opzetten van onderzoeksprogramma's in het geheel Guyanaschild, om deze talen te helpen documenteren en te doen herleven
- Ontwikkelen van een mediastrategie om inheemse talen te helpen bevorderen. Bijvoorbeeld, in Suriname wordt alle overheidsinformatie gedeeld in alle erkende talen van het land
- Stimuleren van uitwisselingen tussen mensen uit verschillende gemeenschappen om hun ervaringen in documenteren of doen herleven van talen, te delen
- Noodzaak voor samenwerking tussen instituten en landen om onderzoeken terug te brengen naar de gemeenschappen waarin ze zijn uitgevoerd, met name onderzoeken gerelateerd aan cultureel erfgoed
- Noodzaak om snel actie te ondernemen voordat alles verloren gaat. Als de talen niet gedocumenteerd of overgebracht worden, zullen ze verloren gaan wanneer we onze ouderen die er nog zijn, verliezen.

Financieringsbron (bekend of waargenomen)

Mogelijke financieringsbronnen die genoemd zijn bestaan uit de United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) en de Endangered Language Documentation Programme. Lokale zelf-gefinancierde initiatieven werden ook aangemoedigd.

HOE INHEEMSE TAAL TE INTEGREREN IN HET FORMEEL ONDERWIJS SCHOOLLEERPROGRAMMA?**Gemeenschappelijke uitdagingen en hiaten in de Guyana's**

In Frans-Guyana heeft het formeel onderwijssysteem recentelijk enige inheemse taalondersteuning geïntroduceerd voor kinderen in de leeftijd 3 tot 11 jaar, ondanks het feit dat de onderwijstaal nog steeds het Frans is. Er is echter geen integratie van traditionele talen in het schoolleerprogramma in Guyana en Suriname. De groep identificeerde de volgende uitdagingen voor dit proces:

- Angst om niet geaccepteerd te worden door anderen: inheemse personen kiezen er soms voor om hun taal niet te spreken uit angst om gediscrimineerd te worden door anderen die denken dat het geen prestigieuze of officiële taal is van het land
- Overheden hechten geen waarde aan inheemse talen: ze zien inheemse talen als barrières of belemmeringen voor het leerproces en vinden dat ze resulteren in slechte prestaties bij regionale examens
- Beperkte financiële hulpbronnen zijn beschikbaar om leermaterialen te ontwikkelen in verschillende talen en leerkrachten te trainen in het effectief gebruik van deze materialen

Mogelijkheden voor samenwerking en delen van ervaringen/beste praktijken & Aanbevelingen voor korte-/langetermijnacties

Enkele mogelijkheden en aanbevelingen die door de groep besproken zijn, bestaan uit:

- Workshops onder verschillende stakeholders binnen landen om het vraagstuk aan te pakken op nationaal niveau. Een workshop over het thema 'onderwijzen van inheemse talen, een uitwisseling van ervaringen en de weg voorwaarts' zal naar verwachting gehouden worden in Guyana in september, door Mevr. Wendy Leandro-Springer. Soortgelijke workshops kunnen gehouden worden in andere landen en over verschillende thema's, om het vraagstuk aan te pakken.
- Uitwisselingsprogramma's met landen zoals Frans-Guyana en Brazilië, om te leren van hun ervaringen over hoe zij traditonale taal geïntegreerd hebben in het schoolleerprogramma

- Delen van informatie en leermaterialen via online platforms zoals Google Drive
- Traditionele kennis projecten
- Participatie van de overheid in deze programma's

Financieringsbron (bekend of waargenomen)

Financiering via de Overheid werd benadrukt, alsook individuele fundraisingsactiviteiten.

STRATEGIEËN VOOR NETWERKEN EN UITWISSELING IN DE GUYANA'S

Op basis van discussies onder groepen 3 en 4, werden de volgende strategieën aanbevolen:

- Uitvoeren van een overzicht van de huidige strategieën binnen elk land alvorens nieuwe te ontwikkelen
- In overleg treden met gemeenschappen en hen betrekken, om vast te stellen wat zij denken dat de beste manieren zijn om hun kennis en taal te delen, en welke stappen zij zouden aanbevelen om het probleem van taalverlies aan te pakken
- Ontwikkelen en versterken van samenwerkingsverbanden tussen universiteiten in de Guyana's, met betrekking tot de thematische gebieden van het project
- Onderzoeken en vaststellen van verbindingen tussen de Lokono gemeenschappen in Guyana, Frans-Guyana en Suriname, om grensoverschrijdende verbanden en uitwisselingen te vormen
- Ondersteuning verkrijgen voor het doen herleven van de taalprogramma's/initiatieven
- Identificeren van wetgeving, verdragen en andere juridische kaders die door alle drie landen ondertekend zijn en ontwikkelen van strategieën voor de handhaving daarvan
- Opmaken van een jaarkalender van evenementen voor netwerken en uitwisseling in de Guyana's
- Organiseren van een jaarlijks kunst en kunstnijverheidsfestival tussen de drie Guyana's of de andere landen laten participeren in het jaarlijks festival dat in Frans-Guyana gehouden wordt, om de verschillende culturen tentoon te stellen
- Opzetten van communicatiekanalen voor het delen van informatie en maandelijkse updates via e-mail, nieuwsbrieven en social media
- Stimuleren van uitwisselingen op gemeenschapsniveau tussen jongeren en dorpsouderen

- Organiseren van schooluitwisselingsprogramma's tussen de drie landen om interesse te genereren onder jongeren voor hun cultuur om de intergeneratie gap te dichten
- Regelen van uitwisselingen over traditionele medicijnen (slechts indien de gemeenschappen bereid zijn om deze informatie te delen)
- Ontwikkelen van een platform binnen elk land om de inheemse gemeenschappen van dat land samen te brengen. Bijvoorbeeld, in Guyana, bestaat de National Toshao Council (Nationale Toshao Raad) uit vertegenwoordigers van alle inheemse gemeenschappen en maakt breder netwerken mogelijk rond vraagstukken die inheemse volkeren treffen. Een soortgelijk netwerk bestaat in Frans-Guyana (Grand Customary Council [Raad voor Gewoontes] – ingesteld in 2018), een soortgelijk netwerk zou ook opgezet moeten worden in Suriname, als deze niet reeds bestaat.

Groep 4 benadrukte dat bij het ontwikkelen van deze strategieën, we ervoor moeten zorgen dat de focus niet slechts geplaatst wordt op taal, maar ook op traditionele kennis, kunst, kunstnijverheid, medicijnen, cultuur, muziek en overige aspecten van levend cultureel erfgoed.

Feedback van de participanten

De participanten gaven feedback na de groepspresentatie. Mevr. Claudia Berthier reageerde op het gebruik van Internet en social media. Ze gaf aan dat in onze communicatiestrategieën, we basismethodes van communicatie en leren moeten bevorderen, zoals radio, boekjes, kleine groepssessies, etc., om te voorzien in gebieden waarin technologie niet erg toegankelijk is, in vergelijking met het gebruik van Internet, social media en nieuwsbrieven, zoals aanbevolen door de groepen.

Mr. Earl Thomas adviseerde de formulering van wetgeving in alle drie landen om te voorzien in de wettelijke rechten en bescherming van inheemse talen.

Mevr. Charlene Wilkinson voegde toe aan de opmerking van Mr. Thomas, dat het vereist document, het 'Charter for Language Rights and Language Policy' is. Hiernaast onderstreepte zij het belang van het focussen op taal daar dit het instrument is voor de overdracht van traditionele kennis. Ze merkte ook op dat het belangrijk is voor inheemse volkeren om hun taal aan buitenstaanders te leren zodat dit instrument behouden wordt, terwijl ze in controle blijven van de kennis zelf.

Groepsfoto van participanten in Nappi Village

Veldbezoek

Het team van participanten bezocht het Nappi Reservoir, ook bekend als de Nappi Dam. De Nappi Dam is een natuurlijk lichaam van water dat niet verbonden is met een rivier of kreek. Waterafvloeiing door regen, alsook het natuurlijk hoogwaterpeil, worden beheerst door een aarden dam die gebouwd was in 2017 om de effecten van het El Niño fenomeen tegen te gaan. Het reservoir vormt de habitat voor vele vissoorten en wordt door de dorpelingen gebruikt voor hun drinkwater, vee en moestuinen.

Een uitzicht op het Nappi Reservoir met het Kanuku Gebergte op de achtergrond

Culturele Avond en Afsluitingsevenement

De workshop werd afgesloten met een avond van interculturele uitwisselingen bestaande uit optredens van verschillende culturele groepen uit de 3 landen. De participanten deelden dans, zang en gedichten die hun cultuur erfgoed tentoonspreidden.

Evenementenprogramma

CULTURELE AVOND

Ceremoniemeesters: Jessica George en Filho Gomes

Welkomstwoord

Shaman Zegeningsceremonie
door de Surama Culturele Groep

Culturele Dans
door de St. Ignatius Culturele Groep

Gedicht - My Guyana
door de Surama Culturele Groep

De Hunter's Dans
door de St. Ignatius Culturele Groep

Aluku Dans
door Annie Tengo – Frans-Guyana

Rodeo Dance
door de St. Ignatius Culturele Groep

Dans
door de Surinaamse Delegatie

Zang
door de Surinaamse Delegatie

Zang
door Thadaigh Baggallay

Saamhorigheidszang en dans in Macushi
door de Surama Culturele Groep

Einde van het Programma

Wie is Wie

Trombinoscope • Who's Who • Foto pagina

Transmission of Living Cultural Heritage in the Protected Areas of the Guianas
 Transmission du Patrimoine Culturel Vivant dans les Aires Protégées des Guyanes
 Overdracht van Levend Cultureel Erfgoed in de Beschermde gebieden van het Guyanaischland

RENFORESAP-PARTNERS

Odacy Davis
 Deputy Commissioner
 Protected Areas Commission

Claude Suzanon
 President du Parc
 amazonien de Guyane

Arnaud Anselin
 Deputy Director Parc
 amazonien de Guyane

Denise Fraser
 Commissioner
 Protected Areas Commission

Johan Roozer
 Policy advisor
 Ministry of Education, Science and
 Culture in Surinam

De Delegatie Van Frans-Guyana

Celine Frémaux
 Officer in charge of
 Human Sciences and
 Culture Amazonian Park

Touine Kwata
 Community
 development Agent
 Amazonian Park

Jérémie Mata
 Community development
 Agent for Culture
 Amazonian Park

Claudia Berthier
 Multimedia
 Project Manager
 Amazonian Park

Frédérique Longin
 Advisor on local com-
 munities of the interior
 Directorate of Cultural
 Affairs

Clara Valérius
 Officer
 European Affairs Division

Hervé Robineau
 Officer in charge of
 Culture and Cultural
 Heritage Municipality of
 Awala-Yalimapo

Aïma Opoya
 Taluen craftsman and
 involved in the recogni-
 tion of the Maraké
 Maraké Project

Yvan HO-YOU-FAT
 President
 Lavi Dan bwa (NGO
 for the recognition of
 Bushinengue's culture)

Annie Tingo
 Member
 Lavi Dan bwa (NGO
 for the recognition of
 Bushinengue's culture)

Marianne Palisse
 Lecturer and responsible
 of the Master's degree
 on Interculturalism
 University of French
 Guiana

Marie Fleury
 Member of the Scientific
 Committee of the French
 Guiana Amazonian Park
 & Researcher on tradi-
 tional and cultural heritage
 of Maroni - National Mu-
 seum of Natural History

Lucie Lepage
 Coordinator
 Association «Fleuve d'hier
 et d'aujourd'hui» (NGO
 promoting Bushinengue's
 culture in the Upper
 Maroni)

Sebastien Laporte
 Journalist/ Cameraman
 Guyane La 1ère TV

De Delegatie Van Guyana

Sara Henry
 Planning Officer
 Protected Areas
 Commission

Jessica George
 Technical Officer
 Protected Areas
 Commission

Nikita Urquhart
 Logistical Officer
 Protected Areas
 Commission

Thadaigh Baggallay
 Country Manager (Guyana)
 Frankfurt Zoological
 Society (FZS)

Dr. Deirdre Jafferally
 In Country Coordinator
 Darwin Initiative Project
 « Integrating Traditional
 Knowledge into National
 Policy and Practice »

Vitasha Cambridge
 Environmental Officer
 Environmental Protection
 Agency

David James
 Legal Advisor
 Ministry of Indigenous
 Peoples Affairs

Who's Who • Trombinoscope • Foto pagina

Transmission of Living Cultural Heritage in the Protected Areas of the Guianas
 Transmission du Patrimoine Culturel Vivant dans les Aires Protégées des Guyanes
 Overdracht van Levend Cultureel Erfgoed in de Beschermde gebieden van het Guyanaschild

De Delegatie Van Guyana

Grace Roberts
 Community relations
 Manager
 hokrama

Charlene Wilkionson
 Coordinator
 Guyana Language Unit,
 University of Guyana

Wendy Leandro-Springer
 Lecturer
 University of Guyana

Prof. Judith Rosales
 Coordinator PhD of
 Biodiversity
 University of Guyana

Earl THOMAS
 Secretary
 Amerindian Peoples
 Association

Francisco Gomes
 Secretary
 Amerindian Peoples
 Association

Anapa Puran
 Senior protected area
 officer
 PAC

Michael Willimas
 Special Advisor
 NRDOB Board, Annai
 Village Council

Patrick Gomes
 Independent

Diana Fernandez
 Multi lateral
 environmental officer
 Department of Environment

Octavious Hendricks
 Ranger
 PAC

Vercidas Gomes
 Ranger
 PAC

Norbert Atkinson
 Ranger
 PAC

Smith Osbert
 Driver
 PAC

Elysée Cèran
 Interpretation
 English into French

De Delegatie Van Suriname

Renatha Simson
 Coordinator
 Kampos partnership of
 tribal nations in Suriname

Marie-Josée Artist
 Community development
 specialist
 Association of Indige-
 nous Village Heads

Helmut Gezius
 Direction coordinator
 of the Sociology Course
 Anton de Kom University
 of Suriname

Katia Delvoye
 Internal Governance
 Officer
 AMAZON CONSERVA-
 TION TEAM - SURINAME

Rudolf Pavion
 Coordinator of the Bro-
 kopoondo and Sipaliwinie
 branch
 Ministry of Commerce,
 Industry and Tourism

Priscilla Dragtenstein
 Game Warden
 Ministry of Spatial
 Planning, Land & Forest
 Management

Romeo Ramjiawan
 Regional leader/ Manage-
 ment Protected Area
 Ministry of Spatial
 Planning, Land & Forest
 Management

**Ronnie Mangoenta-
 roeno**
 Game Warden/ acting
 administrator BIGI PAN
 MUMA
 Ministry of Spatial
 Planning, Land & Forest
 Management

Willams Damilla
 Resort Administrator
 Forest Research/ Sub
 directorate Forest Mana-
 gement
 Ministry of Spatial
 Planning, Land & Forest
 Management

Steven Vroom
 Sub director
 Ministry of Regional
 Development

Jurgen Mawie
 Regional Coordinator
 Ministry of Regional
 Development

Monique Pomba
 Acting Head of Interna-
 tional Relations
 Ministry of Regional
 Development

Anna Mohase
 Interpretation
 English To Dutch

Lijst van Particpanten

Land	Naam	Functie	Organisatie	E-mail
Guyana	Denise Fraser	Hoofd van de Commissie	Commissie voor Beschermd Gebieden	denisef.pac@gmail.com
	Odacy Davis	Plaatsvervangend Hoofd van de Commissie	Commissie voor Beschermd Gebieden	odavis.pac@gmail.com
	Sara Henry	Planningsfunctionaris	Commissie voor Beschermd Gebieden	sarahenry.pac@gmail.com
	Jessica George	Technische Functionaris	Commissie voor Beschermd Gebieden	jegeorge.pac@gmail.com
	Nikita Urquhart	Logistieke Functionaris	Commissie voor Beschermd Gebieden	nikitau.pac@gmail.com
	Thadaigh Baggallay	Landenbeheerder (Guyana)	Frankfurt Zoological Society (FZS)	thadaigh.baggallay@fzs.org
	Professor Judith Rosales	PhD Coördinator in Biodiversiteit	Universiteit van Guyana	judit.rosales@uog.edu.gy
	Vitasha Cambridge	Milieu-functionaris (1)	Dienst Mileubescherming	vcambridge.epa@gmail.com
	David James	Juridisch Adviseur	Ministerie van Inheemse Volkeren Zaken	davidjames.lawgy@gmail.com
Dr. Deirdre Jafferally	Coördinator gestationeerd in het land	Darwin Initiative Project: "Integrating Traditional Knowledge into National Policy and Practice"	deirdre.jafferally@gmail.com	

Grace Roberts	Beheerder Gemeenschapsrelaties	Iwokrama	groberts-simon@iwokrama.org
Michael Willimas	Speciale Adviseur	NRDDB Board, Annai Village Council	michaelhealis@gmail.com
Patrick Gomes		Onafhankelijk	
Earl THOMAS	Secretaris	Amerindian Peoples Association	earlyt18@gmail.com
Charlene Wilkionson	Coördinator	Guyana Language Unit, Universiteit van Guyana	charlene.wilkinson@uog.edu.gy
Wendy Leandro- Springer	Docent	Universiteit van Guyana	wendy.leandro-springer@uog.edu.gy
Diana Fernandes	Multilaterale Milieu- functionaris	Departement Milieu	dianafernandes2300@gmail.com
Octavious Hendricks			octavioushendricks@gmail.com
Vercida Gomes			Gomes-vercidagomes1983@gmail.com
Anupa Puran			Puran-apuran.pac@gmail.com
Filho Gomes			Gomes-filhogomez.pac@gmail.com

	Antone Vitus	CMRV-Trainer	WWF Guyana	
	Lawrence Jenkins			Lawrence-jenkinslawrence0@gmail.com
	Norbert Atkinson			nobeatkinson.pac@gmail.com
Frans-Guyana	Céline FREMAUX	Functionaris belast met Menswetenschappen en Cultuur	French Guiana Amazonian Park	en-cfremaux@guyane-parcnational.fr
	Touine KOUATA	Ambtenaar Gemeenschapsontwikkeling		touine.kouata@guyane-parcnational.fr
	Jérémie MATA	Ambtenaar Gemeenschapsontwikkeling voor Cultuur		en-jmata@guyane-parcnational.fr
	Arnaud ANSELIN	Onderdirecteur		en-aanselin@guyane-parcnational.fr
	Claudia BERTHIER	Multimedia Project-manager		claudia.berthier@guyane-parcnational.fr
	Claude SUZANON	President		claudie.suzanon@wanadoo.fr
	Frédérique LONGIN	Adviseur over lokale gemeenschappen in het binnenland	Directoraat Culturele Zaken	frederique.longin@culture.gouv.fr

REGIONALE WORKSHOP, 14-16 mei 2019

	Clara VALERIUS	Functionaris	Afdeling Europese Zaken	clara.valerius@ctguyane.fr
	Hervé ROBINEAU	Functionaris belast met Cultuur en Cultureel Erfgoed	Gemeente van Awala-Yalimapo	herve.robineau@awala-yalimapo.fr
	Aïmawale OPOYA	Traditioneel Opperhoofd van de Taluen, ambachtsman en betrokken in de erkenning van de Maraké	Maraké Project	
	Yvan HO-YOU-FAT	Voorzitter	Lavi Dan bwa (NGO voor erkenning van de Bosnegercultuur)	hyfshipping@yahoo.fr
	Annie TINGO	Lid	Lavi Dan bwa (NGO voor de erkenning van de Bosnegercultuur)	
	Mariane PALISSE	Docent en verantwoordelijke voor de Masters opleiding in Interculturalisme	Universiteit van Frans-Guyana	marianne.palisse@univ-guyane.fr
	Marie FLEURY	Voorzitter van de Wetenschappelijke Commissie van het Frans-Guyanees Amazonepark & Onderzoeker in het traditioneel en cultureel erfgoed van Maroni	Nationaal Museum van Natuurgeschiedenis	marie.fleury@ird.fr

	Lucie LEPAGE	Coördinator	Association "Fleuve d'hier et d'aujourd'hui" (NGO die de Bosnegercultuur in het Boven-Marowijnegebied promoot)	fleuvedhieretdajourdhui@gmail.com
	Sébastien LAPORTE	Journalist/Cameraman	Guyane la 1ère	Sebastien.LAPORTE@francetv.fr
Suriname	Renatha Simson	Coördinator	Kamos partnerschap van tribale volkeren in Suriname	renatha.simson@hotmail.com
	Marie-Josée Artist	Specialist Gemeenschapsontwikkeling	Vereniging van Inheemse Dorpschouwen	joseeartist@yahoo.com
	Helmut Gezius	Stuurcoördinator van het vak Sociologie	Anton de Kom Universiteit van Suriname	chezius@gmail.com
	Katia Delvoe	Intern Bestuur Functionaris	Amazon Conservation Team Suriname	k.delvoe@act-suriname.org
	Rudolf Pavion	Coördinator van het Bro- kopondo- en Sipaliwini- kantoor	Ministerie van Handel, Industrie en Toerisme	kelion25@hotmail.com
	Johan Roozer	Beleidsadviseur	Ministerie van Onderwijs, Wetenschappen en Cultuur in Suriname	roozer-j.m.l@hotmail.com

	Priscilla Dragtenstein	Jachtopziener	Ministerie van Ruimtelijke Ordening, Grond- & Bosbeheer	sharondragtenstein@gmail.com
	Romeo Ramjiawan	Regionale leider/Beheer Beschermde Gebieden	Ministerie van Ruimtelijke Ordening, Grond- & Bosbeheer	fazizram@yahoo.com
	Ronnie Mangoentaroeno	Jachtopziener/Waarnemend Administrateur BIGI PAN MUMA	Ministerie van Ruimtelijke Ordening, Grond- & Bosbeheer	
	Damilla Williams	Resort Administrateur Bosonderzoek/Sub-directoraat Bosbeheer	Ministerie van Ruimtelijke Ordening, Grond- & Bosbeheer	damiew1996@gmail.com
	Steven Vroom	Onderdirecteur	Ministerie van Regionale Ontwikkeling	beladvro@gmail.com
	Jurgen Mawie	Regionale Coördinator	Ministerie van Regionale Ontwikkeling	jejomawie@hotmail.com
	Monique Pomba	Waarnemend Hoofd van Internationale Relaties	Ministerie van Regionale Ontwikkeling	pomba.monique@gmail.com
	Afeefa Richardson	Rapporteur		afeefa1797@gmail.com
	Anna Mohase	Nederlands/Engels Vertaler	Internationaal Taalinstituut	

REGIONALE WORKSHOP, 14-16 mei 2019

	Elysee Ceran	Frans/Engels Vertaler	Internationaal Taalinstituut	
	Candace Philipps	Coördinator	Bezoek Rupununi	